

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

Magisterské štúdium

2010 - 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Bc. Gabriela Remšíková

Socializačný proces v detských domovoch

Praha 2012

Vedúci diplomovej práce:

PhDr. Edita Ondříšková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combinet Studies

2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Gabriela Remšíková

The socialization process in the foster homes

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Edita Ondříšková

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením mojej práce v univerzitetnej knižnici.

Praha dňa 15. marca 2012

Bc. Gabriela Remšíková .....

Pod'akovanie

Chcela by som poďakovať PhDr. Edite Ondříškovej za odborné vedenie, za pomoc a cenné rady pri spracovávaní tejto práce.

Praha dňa 15. marca 2012

Bc. Gabriela Remšíková .....

ANOTÁCIA

V diplomovej práci predstavujem špecifický svet autenticity, emocionality a prirodzenej rovnosti súčasnej rodiny so zameraním na dysfunkčnosť a afunkčnosť rodinnej výchovy a prenos týchto kompetencií na inštitút náhradnej rodinnej starostlivosti. Uvedenú problematiku analyzujem prostredníctvom odbornej literatúry a príslušnej legislatívy sociálnoprávnej ochrany detí. Zaoberám sa vytváraním podmienok na rozvoj osobnosti dieťaťa v prostredí jednej z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti. Popisujem koncepciu ústavnej starostlivosti zo všeobecného hľadiska i s pohľadom do fungovania detského domova internátneho typu. V praktickej časti predstavujem súčasný stav socializačného a edukačného procesu v jednom z detských domovov internátneho typu. V závere uvádzam návrhy na opatrenia a kladiem dôraz na inovatívny prístup v koncepciách detských domovov internátneho typu.

Kľúčové slová:

rodina, typológia, elementárne funkcie, dysfunkčnosť, afunkčnosť, sociálnoprávna ochrana detí, náhradná rodinná starostlivosť, legislatíva, pestúnska starostlivosť, osvojenie, poručníctvo, opatrovníctvo, ústavná výchova internátneho typu, prieskum, návrhy na opatrenia.

ANNOTATION

In the diploma work I am introducing the specific world of authenticity, emotionality and natural equality in a contemporary family. I am focusing on malfunction of the family education and the transport of the family competences on the institute of alternative familial keeping. The problematic points I am analysing through the literature and legislation connected with the social and legal protection of children. I am dealing with conditions creation to support a personality development of a child in the area of alternative form of keeping. I am describing the conception of the constitutional keeping from a general view, and the function of a foster home of dormitory type. In the practical part I am introducing an actual state of the education and socialisation process in one of foster homes of dormitory type. In summary I am mentioning some suggestions for remedy and I am emphasising a modern approach in conceptions of foster homes.

Key Words: The Family. The Typology. The Elementar Functions. The Malfunction. The Social and Legal Protection of Children. The Alternative Familial Keeping. The Legislation. The Foster Care. The Adoption. The Wardship. The Curation. The Constitutional Education of Dormitory Type. The Survey. The Suggestions for Remedy.

OBSAH

ÚVOD	8
1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA RODINY	9
1.1 Vymedzenie pojmu „rodina“	9
1.2 Typológia rodín	10
1.3 Elementárne funkcie pre fungovanie rodiny	11
1.4 Druhy dysfunkčných a afunkčných rodinných väzieb	15
2. SOCIÁLNOPRÁVNA OCHRANA DETÍ	17
2.1 Legislatívne vymedzenie sociálnoprávnej ochrany detí	18
2.2 Formy náhradnej starostlivosti	20
2.2.1 Zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča	21
2.2.2 Pestúnska starostlivosť	22
2.2.3 Osvojenie (Adopcia)	26
2.2.4 Poručníctvo a opatrovníctvo	29
2.2.4.1 Poručníctvo	29
2.2.4.2 Opatrovníctvo	31
2.2.5 Ústavná výchova	32
3. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA V DETSKOM DOMOVE	34
3.1 Formovanie osobnosti dieťaťa v detskom domove internátneho typu	37
3.2 Transformačný proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti v domove internátneho typu	39
3.3 Aktivity a činnosti Detského domova internátneho typu v Ilave-Klobušiciach	42
4. PRIESKUM	45
4.1 Cieľ prieskumu	45
4.2 Pracovné hypotézy	45
4.3 Metodika prieskumu	46
4.4 Charakteristika súboru	47

4.5	Analýza a interpretácia výsledkov prieskumu	47
4.6	Zhodnotenie výsledkov prieskumu	77
4.7	Návrhy na opatrenia	80
	ZÁVER	82
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	83
	ZOZNAM GRAFOV A TABULIEK	86
	ZOZNAM PRÍLOH	

ÚVOD

„Puto, ktoré spája tvoju skutočnú rodinu, nie je v krvi, ale vo vzájomnej úcte a radosť vašich životov.“

Richard David Bach

Vytváranie harmonických rodinných vzťahov je proces vyznačujúci sa schopnosťami členov rodiny zvládnuť individuálnosť a spolupatričnosť. Nie je o pokrvnosti, ale predovšetkým o kontinuite medzi jednotlivými členmi a rozvíjaní sociálnych kontaktov s okolím. Keď rodina prestáva plniť elementárne funkcie, stráca sa láska, dôvera, vzájomná pomoc a úcta, keď rodičia sa nemôžu, nechcú alebo nevedia postarať o svoje deti, nastupuje sociálna kuratela zabezpečujúca sociálnoprávnu ochranu detí.

Náhradná rodinná starostlivosť je vymedzená právnymi normami a má niekoľko foriem. V diplomovej práci sme sa rozhodli predstaviť všetky prostriedky a spôsoby ochrany detí a vysvetliť, v čom spočívajú ich rozdiely a ktorú z možností je vhodné zvoliť, ak je táto forma starostlivosti nevyhnutnou a jedinou alternatívou. Zameriavame sa aj na analýzu transformačného procesu prebiehajúceho v detských domovoch internátneho typu a snahu spoločnosti o zmenu, v danom prípade prechod vychovávateľov na profesionálne rodičovstvo.

Cieľom diplomovej práce je obsiahnuť v rámci teoretickej a prieskumnej časti všetky aspekty náhradnej rodinnej starostlivosti so zameraním na analýzu postojov klientov detského domova internátneho typu v Trenčianskom kraji. Zaujímá nás nielen pocitová rovina vyplývajúca z činností v detskom domove, ale aj názory respondentov na predstavy o budúcnosti. Závery z prieskumu predstavíme v zhodnotení výsledkov prieskumu, na základe ktorých uvedieme aj odporúčania pre prax.

Diplomovú prácu vnímame aj ako dôležitý informačný zdroj o súčasnom legislatívnom stave ochrany detí na Slovensku a vhodný študijný materiál pre ďalšie prieskumné účely.

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA RODINY

1.1 Vymedzenie pojmu „rodina“

„Rodina je všeobecne chápaná ako najpôvodnejšia, najprirodzenejšia a najdôležitejšia ľudská skupina a inštitúcia, ako ekonomická jednotka i ako základný stavebný prvok sociálnych štruktúr.“ (J. Reichel, 2008, s. 177).

Rodina je jedným z najdôležitejších prvkov vplývajúcich na prežívanie a správanie jednotlivca. Rodinná výchova má vytvárať podmienky na citový, mentálny, charakterový, vôľový a kultúrny rozvoj dieťaťa. Štýl rodinnej výchovy vplýva nielen na prítomné správanie a prežívanie, ale je determinantom mnohých charakteristík v dospelosti (M. Verešová, J. Hušvétyová, 2005).

Irena Sobotková (2001, s. 22) považuje rodinu „za usporiadaný systém, ktorého zmyslom, účelom i náplňou je utvárať pomerne bezpečný a stály priestor a prostredie pre zdieľanie, reprodukciu a produkciu života ľudí. Rodina je skupina ľudí so spoločnou históriou, súčasnou realitou a budúcimi očakávaniami vzájomne prepojených transakčných vzťahov. Členovia sú často (ale nie vždy) viazaní hereditou, legálnymi manželskými zväzkami, adopciou alebo spoločným usporiadaním života v určitom úseku ich životnej cesty. Pojem rodina môže byť používaný kedykoľvek, ak medzi blízkymi ľuďmi existujú intenzívne a kontinuálne psychologické a emocionálne väzby, i keď ide o nemanželský pár, o náhradnú rodinu a pod.“

Rodina je dnes vnímaná ako inštitúcia racionálna, pragmatická, funkčne vertikálne hierarchizovaná a kultúrne obmedzujúca a súčasne ako zvláštny súkromný svet autenticity, spontaneity, prirodzenej rovnosti a emocionality (I. Možný, 1990; I. Sobotková, 2001).

Ako uvádza Renáta Veselá et al. (2005, s. 40-41) „optimálna rodina sa vyznačuje schopnosťami umožňujúcimi vlastnými možnosťami zvládnuť napätie medzi individuálnou slobodou členov rodiny a potrebou spolupatričnosti. Avšak žiadny model, ani žiadna odborná publikácia, ani žiadna sebakvalifikovanejšia rada sebakvalifikovaného odborníka nemôžu same osebe byť patentom na praktickú úspešnosť života rodiny, ani partnerského vzťahu a ani na ne neposkytnú záručný list. Môžu však na základe zovšeobecnených poznatkov pomôcť poukázať na prípadné nebezpečenstvá, úskalia, ktoré môžu komplikovať manželský alebo partnerský život, ale

usporiadanie manželských alebo rodinných vzťahov vždy závisí na samotných partneroch a členoch rodiny.“ V nasledujúcich kapitolách a podkapitolách sa budeme snažiť rozanalyzovať faktory podmieňujúce negatívny vývoj rodinných vzťahov a zároveň predstavíme sociálne modely štátu, ktoré majú ochrannú funkciu a pomáhajú riešiť afunkčnosť rodín a rodinných vzťahov v hraničných situáciách.

1.2 Typológia rodín

Rodina podľa Jiřího Reichela (2008, s. 179 a S. Fishera, J. Škodu, 2009; J. Hroncovej et al., 2000; Bakošová, Z., 1994, O. Matouška, 1993 a i.) je v súčasnosti vnímaná „ako malá, neformálna, ale primárna skupina, ktorej charakteristickým znakom je spolužitie osôb spojených príbuzenskými nepokrvnými (manželia, partneri) a pokrvnými (rodičia, deti, súrodenci) vzťahmi. Výnimočne, pri adopcii, pri spolunažívaní s deťmi s iných manželstiev a pod. sa vzťahy pokrvné pochopiteľne neobjavujú, alebo len v obmedzenej miere. Vo všetkých uvedených prípadoch možno hovoriť o tzv. **rodine nukleárnej, atomickej** (alebo tiež elementárnej, základnej a i.). Jej variantom je v dnešnej dobe tzv. **rodina neúplná**, redukovaná rozvodom, prípadne smrťou jedného alebo oboch rodičov, alebo ide o slobodnú matku s dieťaťom, prípadne deťmi.“

Opakom nukleárnej rodiny je „tzv. **rozšírená rodina**, ktorá zahŕňa príbuzenstvo zo strany rodičov a v súčasnosti sa vyskytuje v dislokovanej forme, t.j. že jej členovia v jednej spoločnej domácnosti zvyčajne nežijú. K danému javu dochádza iba predovšetkým vo výnimočných prípadoch, napr. bytových, zdravotných a pod. a potom sa vytvárajú tzv. **viacgeneračné rodiny**.“ (J. Reichel, 2008, s. 179).

V rámci typológie Jiří Reichel (2008) vníma rodiny ako **formálne rodinné skupiny** alebo **neformálne rodinné skupiny**. Záleží, z akého hľadiska rodinu posudzujeme, pretože základný dyadický vzťah muža a ženy síce vzniká na báze neformálnej, ale častokrát pokračuje sociálnym ukotvením, spoločensky legalizovaným sobášom, čo predstavuje formálnosť. Rodina je spoločenská skupina, rozvíjajúca sa v sociálnych kontaktoch so svojím okolím a vzťahy takto nadväzujúce so susedmi, priateľmi možno tiež vnímať ako neformálne. Ak rodina neplní svoje základné funkcie, opäť vstupuje formálnosť v podobe legislatívy, ktorá má zabezpečiť, aby afunkčnosť rodiny, prípadne partnerov negatívne neovplyvňovala výchovu a formovanie ich detí.

Jiří Dunovský, Zdeněk Dytrych, Zdeněk Matějček et. al., 1995, predstavili vo svojej knihe *Týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa*, štyri typy rodín z hľadiska funkčnosti:

1. *Funkčná rodina* – rodina, v ktorej je zabezpečený dobrý vývoj dieťaťa a jeho prospech.
2. *Problémová rodina* – vyskytujú sa v nej závažnejšie poruchy niektorých alebo všetkých základných funkcií. Tie však závažnejšie neohrozujú rodinný systém, či vývoj dieťaťa. Rodina je schopná tieto problémy vlastnými silami riešiť či kompenzovať za prípadnú jednorazovú alebo krátkodobú pomoc zvonka.
3. *Dysfunkčná rodina* – rodina, v ktorej sa vyskytujú vážne poruchy niektorých alebo všetkých funkcií rodiny. Tie už bezprostredne ohrozujú rodinu ako celok a zvlášť vývoj a prospech dieťaťa. Tieto poruchy už rodina nie je schopná zvládnuť sama, preto je nutné organizovať rad opatrení označujúcich pojmom sanácia rodiny.
4. *Afunkčná rodina* – vyskytujú sa závažné zlyhania všetkých funkcií, rodina neplní svoje poslanie, deťom ubližuje, prípadne ich ohrozuje na životoch. Sanácia tejto rodiny už nie je možná. Riešenia sú možné prostredníctvom platnej legislatívy.

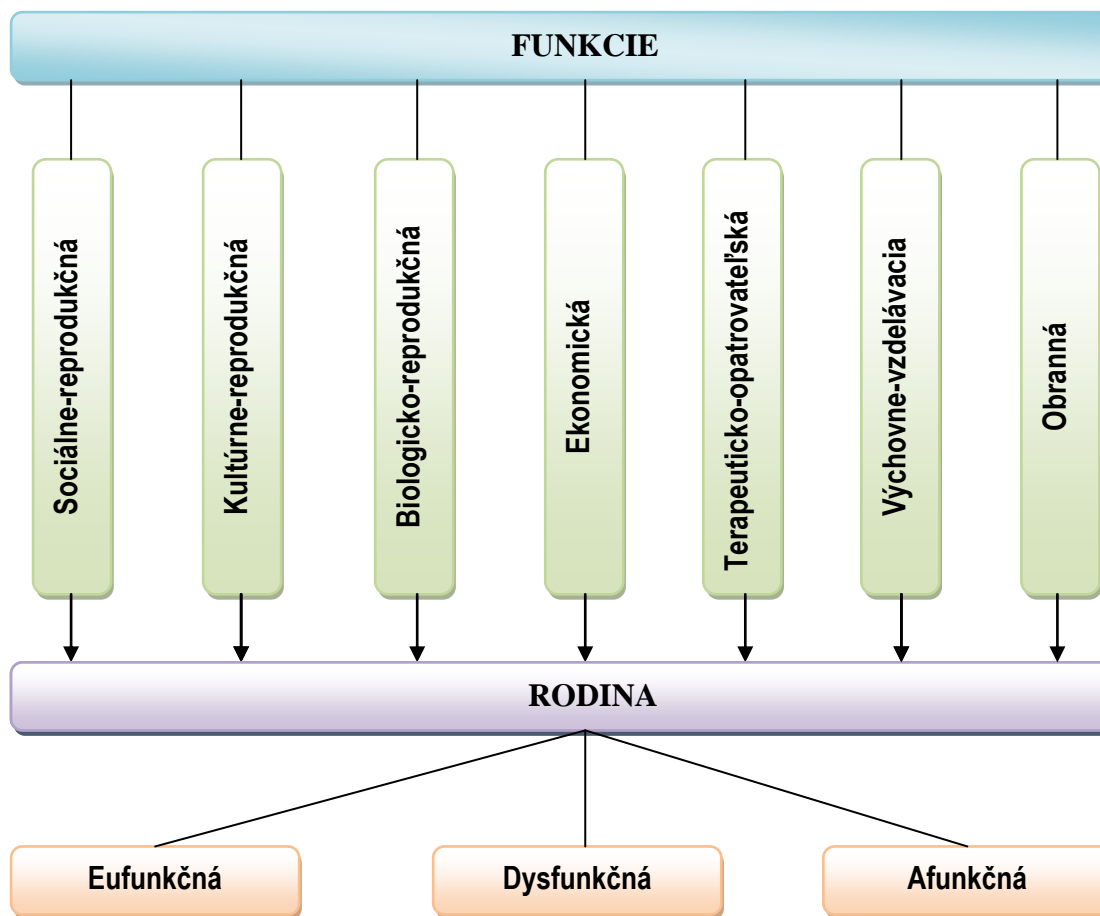
Z uvedenej typológie rodín vyplýva, že nemožno stanoviť definíciu, ktorú by bolo možné aplikovať bez zmien, prípadne doplňujúcich údajov. Každá rodina je špecifickou sociálnou skupinou, nepodliehajúcou žiadnej fixnej typológii.

1.3 Elementárne funkcie pre fungovanie rodiny

Formovaním kvalitných rodinných vzťahov a funkčnosťou rodín sa zaoberajú psychológovia v mnohých odborných článkoch už desaťročia. Vďaka analýzám poznáme niekoľko typov, druhov a modelov rodinných vzťahov a odporúčaní komponentov a procesov pre fungovanie rodín.

V odbornej literatúre (J. Reichel, 2008, J. Šatánek, 2004; I. Štúr, 1995; a i.) sa stretávame so základnými funkciami rodiny, ktoré sa navzájom podmieňujú a doplňujú, preto nie je možné stanoviť, ktorá z nich má prioritu, ale pre správne fungovanie rodinných vzťahov je dôležité, aby boli v symbióze (obr. 1):

Obrázok 1: Základné funkcie rodiny

Zdroj: vlastné spracovanie

Sociálne-reprodukčná funkcia – v rámci rodiny sa učí jedinec sociálne žiť, adekvátne hrať adekvátne sociálne úlohy, stáva sa sociálnou bytosťou. Súčasne je rodinou oboznamovaný so spoločensky platnými hodnotami a normami a tým uvádzaný do sociálnej konformity. Vďaka nej a jej nástrojom všeobecne platné hodnotovo-normatívne systémy ďalej prežívajú, prípadne sa mierne modifikujú, ale vo všeobecnosti sa reprodukovujú.

Kultúrne-reprodukčná funkcia – rodina oboznamuje svojich členov s kultúrnou spoločnosťou, so všeobecne platnými materiálnymi a nemateriálnymi hodnotami a príslušnými normami. Tým je rodinou zabezpečovaná tzv. kultúrna kontinuita spoločnosti. Jej kultúrne dedičstvo je takto prezentované ďalšou generáciou, ale aj mierne modifikovanou, akceptovateľnou dobou, v ktorej dochádza k reprodukcii.

Biologicko-reprodukčná funkcia – okrem adopcie, prípadne mimomanželských či nemanželských potomkov sa rodina zvyčajne rozrastá zvnútra. Napĺňa tak rodinné túžby svojich zakladateľov a uspokojuje súčasne ich sexuálne potreby, a to legálnym, sociálne akceptovaným spôsobom. Plodením potomkov samozrejme rodina prispieva k biologickej reprodukcii spoločnosti.

Ekonomická funkcia – predstavuje uspokojovanie základných potrieb členov, potrieb materiálnej až existenčnej povahy. Rodina je producentom, spotrebiteľom i daňovým subjektom a tak svojím spôsobom prispieva k ekonomickej reprodukcii spoločnosti.

Terapeuticko-opatrovateľská funkcia – predstavuje schopnosť rodiny starať sa o svojich členov, predovšetkým o ich sociálne, psychické a somatické zdravie. Zahŕňa všetky oblasti života, cieľom je zabezpečiť zdravý rozvoj osobnosti.

Výchovno-vzdelávacia funkcia – optimálny vývin dieťaťa a jeho úspešná socializácia sú v priamej závislosti od individuálnej starostlivosti a lásky. Výchovu a vzdelávanie nie je možné posudzovať individuálne, pretože zahŕňajú navzájom súvisiace kognitívne, afektívne a psychomotorické oblasti, ktoré predstavujú rozvoj vedomostí, hodnotovej orientácie, intelektuálnych, sociálno-komunikatívnych a motorických zručností v procese formovania osobností, a to nielen v rodinnom prostredí.

Obranná funkcia – táto funkcia bola v minulosti neodmysliteľnou súčasťou rodinného života. V súvislosti s ňou sa hovorilo o krvnej pomste a pod. V súčasnosti ide skôr o formu ochrany rodiny v zákonnom ponímaní, ktorá je definovaná v legislatíve a cieľom ktorej, je zabezpečiť dodržiavanie práv a slobôd i v tejto malej spoločenskej skupine, ktorá je však z hľadiska existencie spoločnosti elementárnym prvkom, bez ktorého by spoločnosť neexistovala.

Okrem prezentovaných funkcií sa v odbornej literatúre stretávame s ďalšími, akými sú emocionálna, psychologická funkcia a i., ktoré sú však vo svojej podstate zahrnuté aj v uvedených citovaných funkciách, preto nie je potrebná ich individuálna definícia. Rodiny, ktoré napĺňajú obsahové zložky funkcií nielen vo vzťahu k jednotlivcovi, ale aj spoločnosti, označujeme za eufunkčné. Rodiny, v ktorých niektoré z funkcií nie sú dostatočne zastúpené, ale napriek tomu sa rodina usiluje o ich dosiahnutie, označujeme za dysfunkčné. A ako sme už uviedli v predchádzajúcej podkapitole, rodiny, kde zlyhávajú všetky funkcie, označujeme za afunkčné a už nie je možná ani ich sanácia.

Renáta Veselá et al. (2005) vo svojej štúdií rodinných vzťahov predstavuje Reavensov, McMasterovský, Riskinov a cirkumplexný model, ktoré predstavujú, akými schopnosťami a zručnosťami, či už psychomotorickými alebo kognitívnymi, by mala disponovať optimálna rodina, ktoré faktory sú potrebné na splnenie uvedených funkcií pre zdravý rozvoj rodinných vzťahov, a tým aj socializačného procesu.

„Podľa Reavensa je možné zvládnuť napätie medzi individuálnou slobodou členov rodiny a potrebou spolunažívania uplatňovaním nasledujúcich premenných:

- systémovou orientáciou,
- ohraničením od okolitého sveta, avšak aktívny a otvorený kontakt s ním,
- konsenzuálnou jasnosťou,
- jasnou hierarchiou moci, riadenie je v rukách rodičov s rešpektovaním komplementarity ich okolia,
- schopnosťou vyjednávať – rodičia sú v úlohách koordinátorov vyjednávani,
- transcendentálnymi hodnotami – schopnosť prijímať zmeny ako je rast detí a ich odchod, starnutie a smrť a vyrovnávanie sa s nimi.

McMaster rozlišuje šesť dimenzií fungovania rodiny:

- riešenie a zvládanie problémov,
- jasná a priama komunikácia,
- zastávanie úloh,
- emočná primeranosť,
- emočný involvement,
- kontrola a riadenie.

Cirkumplexný model prináša dve základné rodinné dimenzie:

- kohéznosť – emočné prepojenie členov rodiny,
- adaptabilita – schopnosť rodinného a manželského systému meniť štruktúru moci, pravidlá interakcií a vzájomných vzťahov ako odpoveď na situačné a vývojové zmeny i na záťaž.

Riskinove hypotézy sa zameriavajú na:

- emočný pokoj v rodine,
- komunikáciu,
- zvládanie problémov a úloh,
- vzťahy medzi rodičmi a deťmi.“ (R. Veselá et al., 2005, s. 41-42).

Všetky uvedené modely bez aktívneho prístupu členov rodiny a spoločnosti k riešeniam rozmanitých situácií, budú pôsobiť a pôsobia kontraproduktívne.

1.4 Druhy dysfunkčných a afunkčných rodinných väzieb

V súčasnom období sa častejšie stretávame s negatívnymi tendenciami pôsobiacimi na rodinné vzťahy. Tie vyplývajú z rôznych skutočností, ktoré nemusia mať vždy existenčný aspekt, paradoxne niekedy práve nedostatok času, prípadne nadbytok finančných prostriedkov spôsobujú zanedbávanie výchovy, stratu hodnôt a orientáciu na materializmus. Príčiny dysfunkcii a afunkcii rodinných väzieb analyzoval Ľudovít Višňovský (1998, s. 100-101, Zdeněk Helus, 2007 a i.) a na základe výskumu teórie výchovy prezentovali niekoľko typov:

Nezrelá rodina – je typ rodiny nedostatočne pripravenej na plnenie rodičovských funkcií. Sú to najmä mladé manželstvá, ktoré nie sú pripravené založiť si vlastnú rodinu. Možno povedať, že ide o neplánované tehotenstvo.

Preťažená rodina – je typ, ktorého preťaženosť môže byť spôsobená bytovými, ekonomickými problémami, nedostatkom citov, starosťami so závažnými chorobami členov rodiny, ďalším prírastkom do rodiny a pod.

Ambiciózna rodina – je typ, v ktorej materiálne zabezpečenie je často na úkor výchovy či citovej vybavenosti.

Perfekcionistická rodina – žiada od členov rodiny vysoké výkony, bez ohľadu na ich intelektuálne a psychomotorické schopnosti.

Autoritárska rodina – vyžaduje od členov rodiny slepú poslušnosť, dominujú v nej viac tresty ako odmeny.

Rozmazľujúca (protekcionalistická) rodina – chce dieťaťu vyhovieť za každú cenu, deti skôr vychovávajú rodičov ako opačne.

Okrem uvedenej typológie najrozmanitejšie problémy, s ktorými zápasí súčasná rodina klasifikuje aj Oldřich Matoušek (1993, s 87) „v štruktúre klinických a etnicky odlišných rodín popisuje:

- Rodiny zanedbávajúce, týrajúce deti;
- Rodiny so zneužívanou alebo týranou ženou;
- Rodiny, kde je prítomná choroba;

- Rodiny s mentálne retardovaným dieťaťom;
- Rodiny s mladistvými delikventami;
- Rodiny so slobodnými matkami;
- Rodiny s dospelými alkoholikmi;
- Rodiny, ktoré sa rozvádajú;
- Rekonštruované rodiny;
- Rodiny utečencov;
- Rómske rodiny.“

Peter Ondrejko et al. (1999) sa špeciálne v knihe Sociálna patológia venujú problémovým rodinám, ktoré zanedbávajú dieťa, týrajú dieťa alebo ženu, prípadne sexuálne zneužívajú.

„Týranie, zneužívanie a zanedbávanie dieťaťa predstavuje závažný patosociálny jav, ktorý svojimi dôsledkami podstatným spôsobom ovplyvňuje telesné, duševné i sociálne zdravie dieťaťa. Pre celý komplex týrania dieťaťa, jeho prejavov a dôsledkov pre aktuálny a perspektívny život sa od začiatku 90. rokov v anglosaskej literatúre začína uplatňovať pojem „Child Abuse and Neglect“, v skratke CAN, t.j. syndróm týraného a zanedbávaného dieťaťa. Pod uvedeným pojmom rozoznávame:

- telesné týranie (môže byť formou fyzických trestov, sexuálneho zneužívania, ale aj nezabezpečenia primeraného oblečenia, výživy, bývania a pod.);
- psychické týranie (odmietanie, izolácia, terorizovanie, ignorovanie a korupcia).“
(P. Ondrejko et al., 1999, s. 45-47).

Týranie, zanedbávanie a zneužívanie predstavuje veľmi širokú škálu najrozličnejších aktivít dospelého orientovaného na dieťa alebo iných členov rodiny. Mimoriadne závažnou podobou zneužívania je incest. V prípade zistenia akýchkoľvek súvislostí s prejavmi syndrómu CAN, prípadne inými afunkčnými aspektmi, je nevyhnutný zásah príslušných orgánov opierajúcich sa o Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine, Zákon č. 265/1998 o pestúnskej starostlivosti a o príspevkoch v pestúnskej starostlivosti; Zákon č. 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov a Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom.

2. SOCIÁLNOPRÁVNA OCHRANA DETÍ

„Niet väčšieho bohatstva ako dobrá rodina. Deti potrebujú dospelých a dospelí potrebujú deti, inak by sme vychladli vo svojej ľudskej teplote. Veľká osudová priazeň je môcť žiť spolu s odlišnou generáciou, spoločne naplňať svoje túžby, vzájomne sa obdarovávať a jeden druhému pomáhať. Zraniteľnosť rodiny je daná intimitou a intenzitou jej vzťahov. Jej trvácnosti – naopak – napomáha otvorenosť voči vonkajšiemu svetu, podnety z kultúry i prírody. Hoci dieťa významne prispieva k celej rodinnej atmosfére aj výchovnému štýlu rodičov, maximálnu zodpovednosť za úroveň rodinného života nesú dospelí. Ich spôsob života ovplyvňuje správanie sa detí a je aj významným modelom budúcich mladých rodín. Rodina je systém, v ktorom malý aj veľký človek nachádza potrebný poriadok, identitu, ochranu a odvahu k životným výbojom.“ I. (Štúr, 1995, s.10).

Pramene sociálnoprávnej ochrany detí pochádzajú už zo staroveku. V starobabylonskom Chammurapiho zákonníku (1792 – 1750 pred Kr.) zaznamenávame okrem prvých štátnych podpôr pre vojnových vyslúžilcov, vdovy, deti a ostatných pozostalých, aj trest smrti za ukradnutie dieťaťa, či vylúčenie z obce za incest. Zaujímavým z pohľadu starostlivosti o dieťa je aj známy príbeh z Biblie, v ktorom faraónova dcéra pri umývaní rúk v rieke zazrela košík s dieťaťom, prijala ho za syna, dala mu meno Mojžiš, v preklade z vody vzatý, a vychovala ho.

Ako uvádzajú Zbyněk Gabriel a Tomáš Novák (2008, s. 11) „nie vždy mal prístup a postoj k deťom zo strany spoločnosti šťastný koniec. Zakladateľ svetovládneho Ríma Romulus, bol podľa povesti pohodený a vychovaný vlčicou... a keď sa Romulus neskôr ujal moci, nariadil paradoxne vzhľadom k svojmu pôvodu, že všetci chlapci a z dievčat prvorodená musia byť vychovaní, ale znetvorení chlapci a oneskorene narodené dievčatá aj po treťom roku veku môžu byť odložené, t.j. vyhostené z domu otcovského do lesov, púští a otcovia pre tento čin nebudú stíhaní. Dieťa narodené v starovekom Ríme položila pôrodná babica k nohám otca, ak ho zdvihol a položil do náručia matky, stalo sa členom rodiny, ak nereagoval, bolo synom či dcérou smrti.“ Lykurkove zákony v Sparte obsahovali state o usmrcovaní postihnutých detí, ale zároveň sa dôsledne venovali výchove detí, ktorá mala byť prospešnou pre spoločnosť. Až v roku 374 n. l. sa v rímskom práve uzákonila vražda za zabitie dieťaťa.

V 20. storočí bol prijatý celý rad uznesení a zákonov na ochranu detí. Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 zaručuje základné práva bez akejkoľvek diskriminácie, pričom materstvo a detstvo majú nárok na špeciálnu ochranu a starostlivosť, zároveň poukazuje na zraniteľnosť detí a zahrňuje výsady a zvláštnu ochranu detí z hľadiska všeobecných ľudských práv. Zdôrazňuje, že akákoľvek činnosť musí byť navrhovaná v súlade so záujmami detí – hlavne opustených (právo na život, štátnu príslušnosť a i.). Dohovor podpísalo 192 krajín. Slovenská republika patrí ku krajinám, ktoré sa stali súčasťou viacerých dohovorov v oblasti medzinárodnej ochrany detí a dodržiavania základných ľudských práv a slobôd.

2.1 Legislatívne vymedzenie sociálnoprávnej ochrany detí

Sociálnoprávna ochrana detí je v Slovenskej republike upravená legislatívne, vnútroštátnymi zákonmi a na základe medzinárodných dohovorov, ktoré som už uviedla v predchádzajúcej podkapitole. Najdôležitejšími z hľadiska práv dieťaťa sú:

- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. 265/1998 Z. z. o pestúnskej starostlivosti a o príspevkoch v pestúnskej starostlivosti;
- Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom.

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upravuje sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu na zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehĺbovaniu a opakovaniu porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov.

Sociálnoprávna ochrana detí je súbor opatrení na zabezpečenie:

- a) ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru¹,
- b) výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí,

---

¹ Dohovor o právach dieťaťa (oznámenie č. 104/1991 Zb.).

- c) náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine.

Sociálna kuratela je súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú:

- a) pre dieťa, ktoré:
  - 1. má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, prechodný pobyt, povolenie na prechodný pobyt, povolenie na trvalý pobyt alebo má povolený tolerovaný pobyt² (ďalej len „obvyklý pobyt“),
  - 2. je občan Slovenskej republiky a nachádza sa na území iného štátu,
  - 3. nie je občan Slovenskej republiky a nachádza sa na území Slovenskej republiky bez sprievodu rodiča alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorej by mohlo byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti (ďalej len „maloletý bez sprievodu“),
  - 4. je mladistvý podľa osobitného predpisu³.
- b) pre plnoletú fyzickú osobu do 25 rokov veku, ktorá má na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt (ďalej len „mladý dospelý“),
- c) pre inú plnoletú fyzickú osobu, ktorá má na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú pre dieťa, plnoletú fyzickú osobu, rodinu, skupinu a komunitu najmä prostredníctvom sociálnej práce, metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi poznatkom spoločenských vied a poznatkom o stave a vývoji sociálnopatologických javov v spoločnosti.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na seba nadväzujú a vzájomne sa podmieňujú. Pri voľbe a uplatňovaní opatrení majú prednosť opatrenia na zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí alebo v náhradnom rodinnom prostredí.

---

² Zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³ Trestný zákon č. 300/2005 Z. z..

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú, ak tento zákon neustanovuje inak:

- a) v prirodzenom rodinnom prostredí,
- b) v náhradnom rodinnom prostredí,
- c) v otvorenom prostredí,
- d) v prostredí utvorenom a usporiadanom na výkon opatrení podľa tohto zákona.

Prirodzené rodinné prostredie na účely tohto zákona je domáce prostredie dieťaťa, rodiny alebo plnoletej fyzickej osoby. Ak je to vhodné a účelné, opatrenia podľa tohto zákona sa vykonávajú aj v širšom sociálnom prostredí dieťaťa, rodiny alebo plnoletej fyzickej osoby a v domácnostiach fyzických osôb, ktoré sú s nimi v príbuzenskom vzťahu alebo ktoré majú s nimi blízky vzťah.

Náhradné rodinné prostredie na účely tohto zákona je domáce prostredie plnoletej fyzickej osoby, ktorej súd zveril dieťa do starostlivosti podľa osobitného predpisu alebo ktorej bolo dieťa dočasne zverené rozhodnutím orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately do starostlivosti podľa osobitného predpisu⁴. Náhradné rodinné prostredie je aj domáce prostredie fyzickej osoby podľa § 39 ods. 2 a domáce prostredie fyzických osôb podľa § 56 ods. 8.

Otvorené prostredie na účely tohto zákona je každé verejné priestranstvo, verejný objekt alebo komunikácia, ktoré sú pre jednotlivcov a skupiny prirodzeným sociálnym prostredím, v ktorom sa zvyčajne zdržiavajú, a mobilné alebo stále priestorové zázemia jednotlivcov a skupín.

Prostredie utvorené a usporiadané na výkon opatrení podľa tohto zákona je zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Každý je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa.

2.2 Formy náhradnej starostlivosti

„Náhradnou starostlivosťou je viacero osobitne usporiadaných, na seba naväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú

---

⁴ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť.

Náhradná starostlivosť, na ktorej základe vznikajú vzťahy medzi maloletým dieťaťom a inou osobou, môže vzniknúť len rozhodnutím súdu a jej obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom alebo súdnym rozhodnutím. Náhradnou starostlivosťou je:

- a) zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča,
- b) pestúnska starostlivosť,
- c) ústavná starostlivosť.

Súd pri rozhodovaní o tom, ktorý zo spôsobov náhradnej starostlivosti zvolí, vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa.“ (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tretia hlava, § 44).

2.2.1 Zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča

Ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, súd môže zveriť podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tretia hlava, § 45 – 47, maloleté dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti. Osobou, ktorej možno maloleté dieťa takto zveriť, sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že bude náhradnú osobnú starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Pri zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti uprednostní súd predovšetkým príbuzného maloletého dieťaťa, ak spĺňa ustanovené predpoklady.

V rozhodnutí súd vymedzí osobe, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, jej rozsah práv a povinností k maloletému dieťaťu.

Osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, je povinná vykonávať osobnú starostlivosť o maloleté dieťa v rovnakom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia. Právo zastupovať maloleté dieťa a spravovať jeho majetok má iba v bežných veciach. Ak táto osoba predpokladá, že rozhodnutie zákonného zástupcu

maloletého dieťaťa v podstatných veciach nie je v súlade so záujmom maloletého dieťaťa, môže sa domáhať, aby tento súlad pri konkrétnom rozhodnutí zákonného zástupcu preskúmal súd.

Rodičia maloletého dieťaťa vykonávajú práva a povinnosti vyplývajúce z rodičovských práv a povinností len v rozsahu, v akom nepatria osobe, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti. Rodičia majú právo stýkať sa s maloletým dieťaťom, ktoré bolo zverené do náhradnej osobnej starostlivosti. Ak sa s osobou, ktorej bolo maloleté dieťa takto zverené, nedohodnú o výkone tohto práva, rozhodne na návrh niektorého z rodičov alebo tejto osoby súd.

Vyživovacia povinnosť rodičov voči maloletému dieťaťu rozhodnutím súdu nezaniká.

Súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti určí rodičom alebo iným fyzickým osobám povinným poskytovať maloletému dieťaťu výživné rozsah ich vyživovacej povinnosti a súčasne im uloží povinnosť, aby výživné poukazovali osobe, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti.

Maloleté dieťa možno zveriť do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti manželom alebo jednému z manželov so súhlasom druhého manžela. Súhlas nie je potrebný, ak manželia nežijú v domácnosti, ak druhý manžel nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu alebo ak zadováženie súhlasu je spojené s ťažko prekonateľnou prekážkou.

Náhradná osobná starostlivosť zaniká:

- a) dosiahnutím plnoletosti dieťaťa,
- b) smrťou maloletého dieťaťa,
- c) smrťou osoby, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti,
- d) právoplatným rozhodnutím súdu o zániku dôvodu, pre ktorý bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti,
- e) právoplatným rozhodnutím súdu o zrušení náhradnej osobnej starostlivosti,
- f) rozvodom manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti.

Súd môže zrušiť náhradnú osobnú starostlivosť len z vážnych dôvodov, najmä ak osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, zanedbáva maloleté dieťa alebo porušuje svoje povinnosti; urobí tak vždy, ak o to táto osoba požiada. Ak zanikla náhradná osobná starostlivosť ako je uvedené v písm. f) a rodičia maloletého dieťaťa naďalej nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, súd môže na návrh jedného z bývalých manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti, ponechať maloleté dieťa v jeho osobnej starostlivosti, ak je to v záujme maloletého dieťaťa, najmä s ohľadom na jeho citové väzby a stabilitu výchovného prostredia. Návrh môže jeden z manželov podať zároveň s návrhom na rozvod. Ak jeden z manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, zomrie, maloleté dieťa zostáva v náhradnej osobnej starostlivosti druhého manžela.

Ak zanikne náhradná osobná starostlivosť z dôvodov uvedených v písm. c) alebo e) a rodičia naďalej nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, súd rozhodne o ďalšej náhradnej osobnej starostlivosti o maloleté dieťa.

2.2.2 Pestúnska starostlivosť

Podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tretia hlava, druhá časť, § 48 – 53 a zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tretia časť, § 33 – 44, ak rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa a ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o jeho zverení do pestúnskej starostlivosti fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom a spĺňa ustanovené predpoklady.

Pestúnom sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť podľa osobitného predpisu a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že bude pestúnsku starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Evidenciu žiadostí fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, o zapísanie do zoznamu žiadateľov vedie určený orgán sociálnoprávnej

ochrany detí a sociálnej kurately. Žiadosť o zapísanie do zoznamu žiadateľov obsahuje osobné údaje fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a to jej meno, priezvisko, dátum a miesto narodenia, bydlisko, rodné číslo, štátna príslušnosť a národnosť. K žiadosti musia byť priložené:

- a) dotazník,
- b) odpis z registra trestov fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, nie starší ako tri mesiace,
- c) správa o zdravotnom stave fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom,
- d) doklad o majetkových pomeroch na preukázanie primeraného majetkového základu na plnenie ekonomicko-zabezpečovacej funkcie rodiny.

O fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, sa vedie spisová dokumentácia, ktorá obsahuje:

- a) žiadosť (písm. b) a c)),
- b) správu o bytových pomeroch, rodinných pomeroch a sociálnych pomeroch fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom,
- c) vyjadrenie obce o spôsobe života fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, a jej rodiny,
- d) písomný súhlas fyzickej osoby, že určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately môže zisťovať, či nedošlo k zmene rozhodujúcich skutočností uvedených v žiadosti a spisovej dokumentácii.

Ak fyzická osoba žiada o sprostredkovanie medzištátneho osvojenia, spisová dokumentácia obsahuje okrem uvedených skutočností aj fotografie, obrazový a zvukový záznam tejto fyzickej osoby a jej rodinného prostredia.

Fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, každý orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obec, vyšší územný celok alebo akreditovaný subjekt, ktorý vykonáva prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť, poskytuje informácie potrebné na podanie žiadosti o zapísanie do zoznamu žiadateľov.

Maloleté dieťa možno zveriť do spoločnej pestúnskej starostlivosti aj manželom. Pri zverení maloletého dieťaťa do pestúnskej starostlivosti jednému z manželov je potrebný písomný súhlas druhého manžela. Súhlas nie je potrebný, ak manželia nežijú v domácnosti, ak druhý manžel nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu alebo

ak je zadováženie súhlasu spojené s ťažko prekonateľnou prekážkou. V rozhodnutí súd vymedzí rozsah práv a povinností pestúna k maloleťmu dieťaťu.

O príprave dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť vypracúva určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo zariadenie správu o príprave dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť. Správa o príprave dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť obsahuje najmä informácie o poskytnutí sociálneho poradenstva dieťaťu, o účinkoch náhradnej rodinnej starostlivosti, o zohľadnení jeho názorov a želaní a odporúčanie formy náhradnej rodinnej starostlivosti. Ak ide o prípravu dieťaťa na osvojenie a vyžaduje sa súhlas dieťaťa s osvojením, musí byť súčasťou správy o príprave dieťaťa na osvojenie aj písomne vyhotovený súhlas dieťaťa s osvojením.

Maloleté dieťa, nad ktorým nie je nariadená ústavná starostlivosť, možno takto zveriť do starostlivosti budúcich pestúnov iba so súhlasom rodičov. Ak do troch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia nepodá budúci pestún návrh na začatie konania o zverení maloleťého dieťaťa do pestúnskej starostlivosti, dočasné zverenie maloleťého dieťaťa uplynutím tejto lehoty zanikne.

Pestún je povinný vykonávať osobnú starostlivosť o maloleté dieťa v rovnakom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia. Právo zastupovať maloleté dieťa a spravovať jeho majetok má iba v bežných veciach. Ak pestún predpokladá, že rozhodnutie zákonného zástupcu maloleťého dieťaťa v podstatných veciach nie je v súlade so záujmom maloleťého dieťaťa, môže sa domáhať, aby tento súlad pri konkrétnom rozhodnutí zákonného zástupcu preskúmal súd.

Maloleté dieťa, ktoré žije v domácnosti s pestúnom, je povinné podieľať sa osobnou pomocou, a ak má príjem z vlastnej práce, aj príspevkom z tohto príjmu na spoločných potrebách rodiny.

Počas výkonu pestúnskej starostlivosti rodičia maloleťého dieťaťa vykonávajú svoje rodičovské práva a povinnosti len v rozsahu, v akom nepatria pestúnovi. Rodičia majú právo stýkať sa s maloleťým dieťaťom, ktoré bolo zverené do pestúnskej starostlivosti. Ak sa s pestúnom nedohodnú o výkone tohto práva, rozhodne na návrh niektorého z rodičov alebo pestúna súd. Súd pri rozhodovaní o zverení maloleťého dieťaťa do pestúnskej starostlivosti určí rodičom alebo iným fyzickým osobám povinným poskytovať maloleťmu dieťaťu výživné rozsah ich vyživovacej povinnosti a súčasne

im uloží povinnosť, aby výživné poukazovali orgánu sociálnoprávnej ochrany detí.

Pestúnska starostlivosť zaniká:

- a) dosiahnutím plnoletosti dieťaťa,
- b) smrťou maloletého dieťaťa,
- c) smrťou pestúna,
- d) umiestnením maloletého dieťaťa do ochranej výchovy alebo nástupom do výkonu trestu odňatia slobody,
- e) právoplatným rozhodnutím súdu o zrušení pestúnskej starostlivosti,
- f) rozvodom manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej pestúnskej starostlivosti.

Súd zruší pestúnsku starostlivosť len z vážnych dôvodov, najmä ak pestún zanedbáva starostlivosť o maloleté dieťa alebo porušuje svoje povinnosti; urobí tak vždy, ak o to požiada pestún.

Ak zanikla pestúnska starostlivosť ako je uvedené v písm. f) a rodičia naďalej nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, súd môže na návrh jedného z bývalých manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej pestúnskej starostlivosti, ponechať maloleté dieťa v jeho osobnej starostlivosti, ak je to v záujme maloletého dieťa, najmä s ohľadom na jeho citové väzby a stabilitu výchovného prostredia. Návrh môže jeden z manželov podať zároveň s návrhom na rozvod. Ak jeden z manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do pestúnskej starostlivosti, zomrie, stáva sa pestúnom pozostalý manžel. Ak s tým pestún a maloleté dieťa zverené do pestúnskej starostlivosti súhlasia, súd môže z dôležitých dôvodov predĺžiť pestúnsku starostlivosť až na jeden rok po dosiahnutí plnoletosti. Ak zanikne pestúnska starostlivosť z dôvodov uvedených v písm. c) alebo e) a rodičia naďalej nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, súd rozhodne o ďalšej náhradnej starostlivosti o dieťa; ak súd zistí, že u maloletého dieťaťa sú predpoklady na osvojenie, začne aj bez návrhu konanie o osvojiteľnosti.

2.2.3 Osvojenie (Adopcia)

Osvojenie je rodinnoprávny vzťah, ktorý vzniká medzi osvojiteľom (žiadateľom) a osvojencom (dieťaťom) rozhodnutím súdu, upravuje ho zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, druhá hlava, štvrtá časť, § 97 – 109.

Osvojiteľom sa môže stať len fyzická osoba, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, je zapísaná do zoznamu žiadateľov o osvojenie podľa osobitného predpisu a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že osvojenie bude v záujme maloletého dieťaťa. Táto podmienka sa nevzťahuje na ustanovenie § 100 ods. 3.⁵

Medzi osvojiteľom a osvojencom musí byť primeraný vekový rozdiel a osvojiť možno len maloleté dieťa, ak je osvojenie v jeho záujme.

Osvojiť maloleté dieťa môžu manželia alebo jeden z manželov, ktorý žije s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve, alebo pozostalý manžel po rodičovi alebo osvojiteľovi maloletého dieťaťa. Maloleté dieťa môže výnimočne osvojiť aj osamelá osoba, ak sú splnené predpoklady, že osvojenie bude v záujme dieťaťa. Ako spoločné dieťa môžu maloletého osvojiť len manželia. Na osvojenie je potrebný súhlas rodičov osvojovaného maloletého dieťaťa, ak tento zákon neustanovuje inak. Rovnako potrebný na osvojenie je súhlas maloletého rodiča maloletého dieťaťa, ak tento zákon neustanovuje inak. Odvolať súhlas možno len do času, kým nie je maloleté dieťa umiestnené na základe rozhodnutia súdu do starostlivosti budúcich osvojiteľov.

Ak jeden z rodičov zomrel, nie je známy, bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony v plnom rozsahu, bol pozbavený výkonu rodičovských práv a povinností, vyžaduje sa len súhlas druhého rodiča. Ak spôsobilosť jedného z rodičov na právne úkony bola obmedzená, jeho súhlas na osvojenie sa vyžaduje iba vtedy, ak je spôsobilý posúdiť dôsledky osvojenia. Ak obaja rodičia maloletého dieťaťa zomreli, nie sú známi, boli pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, boli pozbavení spôsobilosti na právne úkony v plnom rozsahu alebo nie sú schopní posúdiť dôsledky osvojenia, vyžaduje sa súhlas poručníka, ktorý bol dieťaťu ustanovený.

Ak je maloleté dieťa schopné posúdiť dosah osvojenia, je potrebný aj jeho súhlas.

Na osvojenie maloletého dieťaťa do cudziny je potrebný aj súhlas Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky alebo orgánu štátnej správy určeného Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

---

⁵ Ak je osvojiteľ manželom rodiča maloletého dieťaťa, môže osvojiť maloleté dieťa len so súhlasom druhého manžela; súhlas nie je potrebný, ak druhý manžel stratil spôsobilosť na právne úkony alebo ak je zadováženie súhlasu spojené s ťažko prekonateľnou prekážkou. (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Na osvojenie nie je potrebný súhlas rodičov osvojovaného maloletého dieťaťa ani súhlas maloletého rodiča maloletého dieťaťa, ak:

- a) počas najmenej šiestich mesiacov neprejavovali skutočný záujem o maloleté dieťa najmä tým, že ho nenavštevovali, neplnili si pravidelne a dobrovoľne vyživovaciu povinnosť k maloletému dieťaťu a nevynaložili úsilie upraviť si svoje rodinné a sociálne pomery tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa, ak im v prejavení záujmu nebránila závažná prekážka, alebo
- b) počas najmenej dvoch mesiacov po narodení dieťaťa neprejavili o dieťa žiadny záujem, ak im v prejavení záujmu nebránila závažná prekážka, alebo
- c) ak dajú súhlas na osvojenie vopred bez vzťahu k určitým osvojiteľom.

Osobný súhlas rodiča musí mať písomnú formu a musí byť uskutočnený pred súdom alebo pred orgánom sociálnoprávnej ochrany, alebo pred povereným zamestnancom orgánu sociálnoprávnej ochrany v zdravotníckom zariadení, kde sa dieťa narodilo. Odvolať súhlas možno len do času, kým maloleté dieťa nie je umiestnené na základe rozhodnutia súdu do starostlivosti budúcich osvojiteľov.

O splnení podmienok osvojiteľnosti maloletého dieťaťa rozhoduje súd na návrh orgánu sociálnoprávnej ochrany alebo aj bez návrhu. Pred rozhodnutím súdu o osvojení musí byť maloleté dieťa najmenej po dobu deviatich mesiacov v starostlivosti budúceho osvojiteľa. Náklady spojené s predosvojiteľskou starostlivosťou uhrádza budúci osvojiteľ. O zverení maloletého dieťaťa do starostlivosti budúcich osvojiteľov rozhodne na návrh budúceho osvojiteľa súd.

Ak sa pestún rozhodne osvojiť maloleté dieťa, ktoré mu bolo zverené do pestúnskej starostlivosti, nevyžaduje sa, aby pred rozhodnutím súdu o osvojení bolo maloleté dieťa v starostlivosti pestúna podľa odseku 1, ak pestúnska starostlivosť trvala aspoň po túto dobu. Rovnako sa postupuje aj v prípade, že maloleté dieťa chce osvojiť osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, alebo poručník, ktorý sa o maloleté dieťa osobne stará.

V rozhodnutí o zverení maloletého dieťaťa do starostlivosti budúcich osvojiteľov súd vymedzí rozsah ich práv a povinností k maloletému dieťaťu. Budúci osvojiteľ má rovnaké práva a povinnosti ako osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti. Súd je povinný na základe lekárskeho vyšetrenia zistiť, či zdravotný stav osvojenca a osvojiteľov nie je v rozpore s

účelom osvojenia. S výsledkami vyšetrenia oboznámi osvojiteľa, zástupcu osvojenca a poučí ich o účele, obsahu a dôsledkoch osvojenia.

Osvojenec bude mať priezvisko osvojiteľa. Spoločný osvojenec manželov bude mať priezvisko určené vyhlásením snúbencov pri uzavieraní manželstva. To platí aj v prípade, že osvojiteľom je manžel matky osvojenca. Osvojením zanikajú vzájomné práva a povinnosti medzi osvojencom a pôvodnou rodinou, ako aj medzi osvojencom a poručníkom alebo opatrovníkom, ktorý mu bol ustanovený súdom. Ak je osvojiteľ manželom jedného z rodičov osvojenca, príbuzenské vzťahy medzi osvojencom, rodičom a jeho príbuznými zostávajú zachované. Ak je to v záujme osvojenca, osvojiteľa mu môžu sprostredkovať prístup k informáciám o jeho rodičoch alebo poskytnúť informácie, ktorými disponujú, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Osvojenie môže súd zrušiť z vážnych dôvodov, ktoré sú v záujme maloletého dieťaťa, do šiestich mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o osvojení na návrh osvojenca alebo osvojiteľa alebo aj bez návrhu. Zrušením osvojenia vznikajú znovu vzájomné vzťahy medzi osvojencom a pôvodnou rodinou. Osvojenec bude mať opäť svoje predošlé priezvisko. Ak súd zistí, že rodičia neplnia alebo nemôžu plniť povinnosti vyplývajúce z rodičovských práv a povinností, rozhodne o potrebných opatreniach podľa § 38 a 44⁶.

Osvojiteľ sa zapíše v matrike namiesto rodiča osvojenca na základe oznámenia súdu. Po uplynutí lehoty na zrušenie osvojenia, osvojenie nebráni, aby osvojenec mohol byť znova osvojený.

2.2.4 Poručníctvo a opatrovníctvo

2.2.4.1 Poručníctvo

Na základe zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, štvrtá hlava, druhá časť, § 56 – 59, môže súd ustanoviť maloletému dieťaťu poručníka, ktorý bude zabezpečovať jeho výchovu, zastupovať ho a spravovať jeho majetok, ak obaja rodičia maloletého dieťaťa zomreli, boli pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, bol pozastavený výkon ich rodičovských práv a povinností alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu.

---

⁶ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Poručník nie je povinný osobne sa starať o maloleté dieťa. Ak sa poručník o maloleté dieťa osobne stará, má nárok na príspevky podľa osobitného predpisu. Ak sa poručník o dieťa osobne nestará, dohliada na rozsah a spôsob starostlivosti, ktorá sa dieťaťu poskytuje.

Ak sú rodičia maloletého dieťaťa nažive a ak to nie je v rozpore so záujmom maloletého dieťaťa, súd ustanoví za poručníka predovšetkým toho, koho navrhli rodičia, ktorých výkon rodičovských práv a povinností bol pozastavený. Ak niet takej osoby, súd ustanoví za poručníka niekoho z príbuzných alebo blízkych osôb maloletého dieťaťa alebo jeho rodiny alebo inú fyzickú osobu.

Za poručníka maloletého dieťaťa možno ustanoviť aj manželov. Ak nebolo možné ustanoviť za poručníka žiadnu fyzickú osobu, súd ustanoví za poručníka obec a v prípadoch maloletých detí bez sprievodu orgán sociálnoprávnej ochrany podľa osobitného predpisu. Do času, kým nie je maloletému dieťaťu ustanovený poručník, alebo do času, kým sa ustanovený poručník neujme svojej funkcie, robí neodkladné úkony v záujme maloletého dieťaťa opatrovník ustanovený podľa § 60 citovaného zákona.

V rozhodnutí o ustanovení poručníka súd uvedie konkrétny rozsah majetku, ktorý bude poručník spravovať, spôsob nakladania s ním a lehoty, v ktorých je poručník povinný predkladať súdu správy o nakladaní s majetkom maloletého dieťaťa a správy o maloletom dieťati. Pri výkone správy majetku maloletého dieťaťa poručníkom sa použije osobitný predpis. Správa o nakladaní s majetkom maloletého dieťaťa obsahuje najmä informácie o výnosoch, investíciách, ako aj účel a výšku výdavkov a príjmov súvisiacich s týmto majetkom. Správa o maloletom dieťati obsahuje najmä informácie o jeho zdravotnom stave, jeho vzdelávaní a o osobitných potrebách.

Poručník je povinný vykonávať svoju funkciu riadne a v najlepšom záujme maloletého dieťaťa. Za jej riadny výkon zodpovedá súdu. Rozhodnutie poručníka týkajúce sa každej podstatnej veci maloletého dieťaťa vyžaduje schválenie súdu. Súd sústavne sleduje spôsob výkonu funkcie poručníka a najmenej dvakrát do roka v súčinnosti s obcou a orgánom sociálnoprávnej ochrany výkon funkcie poručníka hodnotí. Za porušenie povinností pri spravovaní majetku maloletého dieťaťa zodpovedá poručník podľa všeobecných predpisov o náhrade škody.

Po zániku poručníctva je poručník povinný predložiť súdu záverečný účet zo správy

majetku maloletého dieťaťa najneskôr do dvoch mesiacov po zániku svojho poručníctva. Medzi poručníkom a maloletým dieťaťom nevzniká vyživovacia povinnosť.

Poručníctvo zaniká:

- a) dosiahnutím plnoletosti dieťaťa,
- b) smrťou maloletého dieťaťa,
- c) smrťou poručníka,
- d) zánikom dôvodu, pre ktorý bol poručník ustanovený,
- e) dosiahnutím plnoletosti rodiča maloletého dieťaťa (§ 28 ods. 3, § 29),
- f) právoplatným rozhodnutím súdu o zbavení poručníka výkonu funkcie alebo o jeho odvolaní.

Súd zbaví poručníka výkonu funkcie na jeho návrh alebo odvolá poručníka z funkcie, ak stratí spôsobilosť na výkon funkcie, porušuje svoje povinnosti alebo zneužíva svoje práva vyplývajúce z poručníctva. Ak boli do funkcie poručníkov ustanovení manželia, poručníctvo zaniká okrem dôvodov uvedených v bodoch a) – f) aj rozvodom ich manželstva. Ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, súd môže na návrh niektorého z bývalých manželov rozhodnúť o tom, že funkciu poručníka bude naďalej vykonávať jeden z nich. Ak jeden z manželov, ktorí boli ustanovení do funkcie poručníkov, zomrie, stáva sa poručníkom pozostalý manžel. Ak poručníctvo zanikne smrťou poručníka alebo právoplatným rozhodnutím súdu o zbavení poručníka výkonu funkcie alebo o jeho odvolaní a ak je to naďalej v záujme maloletého dieťaťa potrebné, súd rozhodne o ustanovení nového poručníka.

2.2.4.2 Opatrovníctvo

Na základe zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, štvrtá hlava, druhá časť, § 60 – 61, môže súd ustanoviť maloletému dieťaťu okrem prípadov podľa § 39 ods. 3⁷ a § 57 ods. 4⁸ opatrovníka aj vtedy, ak je to potrebné

---

⁷ Ak súd rozhodol o obmedzení výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k obidvom rodičom alebo k jedinému žijúcemu rodičovi, ustanoví vo svojom rozhodnutí maloletému dieťaťu opatrovníka podľa § 60. (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

⁸ Do času, kým nie je maloletému dieťaťu ustanovený poručník, alebo do času, kým sa ustanovený poručník neujme svojej funkcie, robí neodkladné úkony v záujme maloletého dieťaťa opatrovník ustanovený podľa § 60. (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

z iných dôvodov a zároveň je to v záujme maloletého dieťaťa. Súd môže ustanoviť za opatrovníka aj obec.

Opatrovník je povinný vykonávať svoju funkciu v záujme maloletého dieťaťa.

Súd vymedzí rozsah práv a povinností opatrovníka tak, aby bol splnený účel, na ktorý bol opatrovník ustanovený, a aby boli dostatočne chránené záujmy maloletého dieťaťa.

2.2.5 Ústavná výchova

V zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tretia hlava, druhá časť, § 54 – 55, je jasne definovaná preferencia náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti pred ústavnou starostlivosťou. Ak však nie je možné aplikovať spomínané formy, súd nariadi ústavnú starostlivosť. Avšak pred jej nariadením je povinný vždy skúmať, či maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti.

Súd môže nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti. Za vážne ohrozenie alebo vážne narušenie výchovy maloletého dieťaťa sa nepovažujú nedostatočné bytové pomery alebo majetkové pomery rodičov maloletého dieťaťa.

Ak súd nerozhodol podľa § 39 ods. 2 a 3⁹ alebo podľa § 56¹⁰, sú rodičia maloletého dieťaťa naďalej jeho zákonnými zástupcami a spravujú jeho majetok.

---

⁹ Ak rodičovské práva a povinnosti nemôže vykonávať ani jeden z rodičov alebo ak súd rozhodol podľa § 38 ods. 1 alebo 4 vo vzťahu k jedinému žijúcemu rodičovi, ustanoví vo svojom rozhodnutí maloletému dieťaťu poručníka.

Ak súd rozhodol o obmedzení výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k obidvom rodičom alebo k jedinému žijúcemu rodičovi, ustanoví vo svojom rozhodnutí maloletému dieťaťu opatrovníka podľa § 60. (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

¹⁰ Ak obaja rodičia maloletého dieťaťa zomreli, boli pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, bol pozastavený výkon ich rodičovských práv a povinností alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, súd ustanoví maloletému dieťaťu poručníka, ktorý bude zabezpečovať jeho výchovu, zastupovať ho a spravovať jeho majetok. Poručník nie je povinný osobne sa starať o maloleté dieťa.

Ak sa poručník o maloleté dieťa osobne stará, má nárok na príspevky podľa osobitného predpisu.

Ak sa poručník o dieťa osobne nestará, dohliada na rozsah a spôsob starostlivosti, ktorá sa dieťaťu poskytuje. (Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Súd môže výnimočne nariadiť ústavnú starostlivosť aj vtedy, ak jej nariadeniu nepredchádzali iné výchovné opatrenia. Výnimočnosť prípadu a neúčelnosť iného výchovného opatrenia musí byť preukázaná.

Súd v rozhodnutí, ktorým nariaďuje ústavnú starostlivosť, musí presne označiť zariadenie, do ktorého má byť dieťa umiestnené. Pri rozhodovaní o nariadení ústavnej starostlivosti súd vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na citové väzby maloletého dieťaťa k súrodencom a na ich zachovanie.

Z dôležitých dôvodov môže súd predĺžiť ústavnú starostlivosť až na jeden rok po dosiahnutí plnoletosti.

Súd sústavne sleduje spôsob výkonu ústavnej starostlivosti a najmenej dvakrát do roka hodnotí jej účinnosť, najmä v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí, obcou a s príslušným zariadením, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené.

Ak súd nariadil ústavnú starostlivosť z dôvodov, ktoré sú na strane rodičov, v rozhodnutí zároveň určí rodičom dieťaťa primeranú lehotu na úpravu ich rodinných a sociálnych pomerov tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa. Ak rodičia úpravu svojich rodinných a sociálnych pomerov v určenej lehote zabezpečia, súd ústavnú starostlivosť zruší. Ak rodičia úpravu svojich rodinných a sociálnych pomerov v určenej lehote nezabezpečia, súd začne aj bez návrhu konanie o zverení dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti alebo konanie o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti.

Súd zruší ústavnú starostlivosť najmä vtedy, ak maloleté dieťa možno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti alebo ak zanikli dôvody, pre ktoré bola nariadená.

3. ÚSTAVNÁ VÝCHOVA V DETSKOM DOMOVE

Detský domov podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 49 – 61, je prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia.¹¹

Detský domov dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. Ak ústavná starostlivosť skončí dosiahnutím plnoletosti alebo predĺžením ústavnej starostlivosti do 19 rokov veku, môže mladý dospelý požiadať detský domov o poskytovanie starostlivosti až do jeho osamostatnenia sa, najdlhšie do 25 rokov veku. Osamostatnenie na účely tohto zákona je zabezpečenie si bývania a schopnosť samostatne sa živiť.

Detský domov podľa dôvodov, pre ktoré rozhodol súd o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia, postupuje podľa § 47 ods. 3 písm. a) prvého až tretieho bodu, piateho až dvanásteho bodu, písmena b) druhého, tretieho a piateho bodu, písmena c) druhého až štvrtého bodu, písmena d) a odseku 4 písm. c) zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V detskom domove možno poskytovať zdravotnú starostlivosť za podmienok ustanovených osobitným predpisom.¹² Ak to vyžaduje zdravotný stav dieťaťa alebo dôvod, pre ktorý dieťa bolo umiestnené do detského domova, detský domov utvorí podmienky na zriadenie školy na účely plnenia povinnej školskej dochádzky a prípravy na povolanie.

Do detského domova možno prijať dieťa na základe:

- a) právoplatného rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti,
- b) predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu¹³,
- c) právoplatného rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia¹⁴.

---

¹¹ Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok

¹² Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 720/2004 Z. z.

¹³ § 75 a 75a Občianskeho súdneho poriadku.

¹⁴ § 37 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V naliehavých prípadoch, najmä ak sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je život alebo zdravie dieťaťa ohrozené, možno prijať dieťa do detského domova bez dokladov podľa § 30 ods. 2 (Zákon č. 36/2005 Z. z.); tieto doklady je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinný poskytnúť dodatočne. **V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie:**

- a) v **profesionálnej rodine**, ktorá môže vykonávať ústavnú starostlivosť, predbežné opatrenie alebo výchovné opatrenie v dome alebo v byte, ktoré sú vymedzenou časťou detského domova alebo vo vlastnom dome alebo vo vlastnom byte pre určený počet detí; suma poskytnutá detským domovom na úhradu výdavkov na dieťa alebo mladého dospelého v profesionálnej rodine je podľa veku dieťaťa najviac vo výške trojnásobku sumy životného minima¹⁵,
- b) v **samostatných diagnostických skupinách**, ktoré vykonávajú odbornú diagnostiku, v samostatných skupinách **alebo špecializovaných samostatných skupinách pre určený počet detí**, so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom, zriadených v samostatnom dome, byte alebo vo vymedzenej časti detského domova; starostlivosť o deti v jednej skupine zabezpečujú vychovávatelia a ďalší zamestnanci detského domova.

Vykonávanie ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a výchovného opatrenia v profesionálnej rodine má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách a v špecializovaných samostatných skupinách. Ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie sa vykonávajú podľa § 52 ods. 1 písm. a) (Zákon č. 36/2005 Z. z.); najmä pre dieťa, ktoré:

- a) bolo odňaté zo starostlivosti rodičov na prechodný čas potrebný na úpravu pomerov dieťaťa,
- b) vyžaduje na základe výsledkov odbornej diagnostiky liečebno-výchovnú starostlivosť alebo je občan s ťažkým zdravotným postihnutím,
- c) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu porúch správania,
- d) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu, že je drogovovo závislé alebo inak závislé,

---

¹⁵ § 2 písm. c) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- e) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu, že bolo týrané, pohlavne zneužívané alebo bol na ňom spáchaný trestný čin ohrozujúci jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin.

Ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie sa vykonávajú podľa § 52 ods. 1 písm. b) (Zákon č. 36/2005 Z. z.):

- a) v samostatnej diagnostickej skupine najdlhšie šesť mesiacov,
- b) v samostatnej skupine,
- c) v špecializovanej samostatnej skupine v prípade, že nemožno túto vykonať podľa písmena a) alebo b), a to:

1. pre deti od narodenia do troch rokov veku, ktoré vzhľadom na svoj vek alebo zdravotný stav vyžadujú osobitnú zvýšenú opateru a starostlivosť,
2. pre deti s poruchami správania, ktoré vyžadujú starostlivosť na základe odbornej diagnostiky,
3. pre deti drogovovo závislé a inak závislé po skončení liečby na základe odporúčania poskytovateľa zdravotnej starostlivosti,
4. pre deti, ktoré vyžadujú zvýšenú starostlivosť z dôvodu, že boli týrané, pohlavne zneužívané alebo boli na nich spáchané trestné činy ohrozujúce ich priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin,
5. pre maloletých bez sprievodu, ktorí vyžadujú osobitnú starostlivosť pre jazykové, kultúrne a náboženské odlišnosti,
6. pre deti s mentálnym postihnutím, telesným postihnutím, zmyslovým postihnutím, kombináciou postihnutí a pre deti s ťažkým zdravotným postihnutím,

- d) v samostatnej skupine pre mladých dospelých.

V profesionálnej rodine zabezpečujú starostlivosť deti manželia, ktorí sú zamestnanci detského domova, alebo fyzická osoba, ktorá je zamestnancom detského domova. Ak starostlivosť zabezpečuje jeden zamestnanec detského domova, na manžela tohto zamestnanca sa vzťahuje § 39 ods. 4 rovnako (Zákon č. 36/2005 Z. z.). Manželia môžu zabezpečovať starostlivosť v profesionálnej rodine, ktorá je zriadená v samostatnom dome alebo byte, ktorý je vymedzenou časťou detského domova, len ak sú obaja zamestnanci detského domova. Mladý dospelý môže zotrvať po skončení ústavnej starostlivosti po dosiahnutí plnoletosti v samostatnej skupine, špecializovanej

samostatnej skupine alebo v profesionálnej rodine, ak o to požiada, a ak je to vhodné a účelné. Určený počet detí v samostatnej skupine, špecializovanej samostatnej skupine alebo profesionálnej rodine možno prekročiť len so súhlasom zriaďovateľa a v odôvodnených prípadoch.

Ústavnú starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie môže vykonávať v profesionálnej rodine len fyzická osoba, ktorá spĺňa kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania, osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitného predpisu¹⁶ a absolvovala prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti v rozsahu 40 hodín alebo spĺňa kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania a absolvovala prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti v rozsahu najmenej 60 hodín.

Príprava na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti spočíva najmä:

- a) v poskytnutí základných informácií:
  1. náhradnej rodinnej starostlivosti,
  2. o psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine dieťaťa a potrebách dieťaťa,
  3. o právach dieťaťa v ústavnej starostlivosti,
- b) v nácviku praktických zručností vo výchovnej práci s deťmi a mladými dospelými.

3.1 Formovanie osobnosti dieťaťa v detskom domove internátneho typu

V súčasnom období čoraz častejšie zaznieva z odbornej verejnosti názor, ktorý preferuje umiestnenie detí do profesionálnych rodín pred klasickou ústavnou starostlivosťou internátneho typu. Cieľom je, aby detský domov bol posledným miestom, kde môže byť zdravé dieťa umiestnené. Pôvodný zámer však narazil v praxi na problém nedostatku profesionálnych rodičov a plán ukončenia činnosti detských domov je tak odsunutý na neurčito. Profesionálna rodina je v podstate organizačná forma detského domova, pretože detský domov nahrádza rodinné prostredie dieťaťa len dočasne. Všetci súhlasia, že dieťa má vyrastať v rodinnom prostredí, pretože ústavná

---

¹⁶ Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov v znení neskorších predpisov.

forma internátneho typu mu nemôže poskytnúť všetky prednosti úplnej rodiny. Keďže však situácia pre avizovaný zámer nie je dostačujúca, i keď úlohu profesionálnych rodičov preberajú zamestnanci domova, je ich málo v porovnaní s počtom detí, zaznieva potreba vniesť do detských domovov pokrok, a to vo všetkých oblastiach, ktorými sa vyznačuje funkčná rodina (výchovná, vzdelávacia, ekonomicko-zabezpečovacia a pod.). Detské domovy internátneho typu sa voči deťatú správajú a správajú paternalisticky, čo spôsobuje, že sa nevie o seba postarať. Chýba mu samostatnosť a vytvára si závislosti na inštitúcii, ktorá za neho rozhoduje. Dieťa nie je nútené aktívne hľadať riešenia problémov, práve naopak prijíma uniformné a nie alternatívne pohľady na konflikty a modelové situácie. Podľa Jozefa Mikloška (2008, s. 31): „deprivácia detí dlhodobo vyrastajúcich mimo rodiny v internátnom zariadení sa prejavuje najvážnejšie v oblastiach:

1. Schopností deťatú:

- deprivované deti majú celkovo znížené schopnosti a inteligenciu v pásme podpriemeru,
- v mladšom školskom veku u deprivovaných detí dochádza ku konvergencii chronologického a mentálneho veku,
- pozornosť deprivovaných detí je slabšia v porovnaní s deťmi rovnakého veku v neinštitucionalizovaných podmienkach výchovy, vnútorný aktívny útlm centrálnej nervovej sústavy je u detí z domova oslabený,
- nonverbálna zložka inteligencie je vyššia ako verbálna,
- tieto deti majú rezervy v mentálnom rozvoji.

2. Osobnosti deťatú:

- inštitucionalizované deti mladšieho veku majú zvýšenú afektivitu v zmysle pudovosti, miernu introverziu, formálny kolektivismus,
- znížená je u nich snaha uplatniť sa, majú málo ideálov, nízke nároky na úspech, nízke alebo žiadne nadšenie pre vyššie hodnoty,
- vôľové charakteristiky, vytrvalosť a koncentrácia sú znížené, nízka je aj originalita myslenia,
- deprivované deti sú viac zamerané na uspokojovanie základných biologických potrieb.

Ako uvádza Anna Kasanová (2008, s. 293) „jedným z hlavných cieľov výchovy je zámerné pôsobenie na slobodné utváranie osobnosti mladého človeka tak, aby bol schopný rozvíjať sa ako bio-psycho-sociálna bytosť. Inými slovami, ide o rozvoj individuálnych vlastností človeka (telesných i duševných) za účelom čo možno najväčšieho osobnostného a sociálneho dobra. Ide tu nielen o výchovu, ale i prevýchovu, teda aj o postupné a zásadné odstraňovanie nesprávnych, výchovne nežiaducich návykov predchádzajúcej výchovy a o formovanie pozitívnych vlastností hodnotovej orientácie detí a mládeže s dôrazom na všeľudské hodnoty.“

Z hľadiska uvedených skutočností sa detské domovy usilujú o elimináciu negatívnych aspektov, ktoré spôsobuje forma internátneho typu, transformačným procesom v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti.

3.2 Transformačný proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti v domove internátneho typu

Transformačný proces v detských domovoch internátneho typu je potrebné podľa Anny Kasanovej (2008, s. 283) „vykonať v troch hlavných oblastiach:

- A. Skvalitnením terénnej práce s rodinou** - osobitná ochrana detí, uspokojenie potrieb detí, ktorým je potrebné zabezpečiť takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre ich blaho a ktorá rešpektuje ich najlepší záujem.
- B. Prehĺbením využívania rôznych foriem náhradnej rodinnej starostlivosti:**
  - zabezpečenie rovnocenného náhradného prostredia deťom, ak nie sú vychovávané v prirodzenej rodine, ktorá by mala prevládať nad ústavnou výchovou,
  - vytvorenie priestoru pre špecializované poradenstvo a odbornú prípravu náhradných a profesionálnych náhradných rodičov prostredníctvom špeciálnych výcvikových programov (napr. PRIDE).
- C. Transformáciou internátnych detských domovov:** cieľom transformácie je, aby sa detské domovy stali pre deti „prestupnou stanicou“, kým sa nepodarí pôvodnú rodinu sanovať, resp. zabezpečiť náhradnú rodinu. Charakter starostlivosti v detskom domove postaviť na profesionálnych náhradných rodinách a samostatných skupinách. Profesionálna náhradná rodina poskytuje deťom starostlivosť a výchovu vo vlastnou rodinnom prostredí mimo detského domova.

Samostatná skupina umožňuje poskytovanie starostlivosti a výchovu blízku rodinnému prostrediu najmä zmenou výchovného systému, samostatným stravovaním a hospodárením s vyčleneným rozpočtom.“

Od roku 1997 prešli detské domovy a dojčenské ústavy pod spoločným názvom detské domovy do pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, čím sa vytvoril základný predpoklad k rozvíjaniu jednotnej línie v náhradnej výchove dieťaťa, spočívajúcej v prechode od inštitucionálnej výchovy k výchove, ktorá má rodinný charakter. Základnou myšlienkou transformácie ako uvádza Jozef Mikloško (2008, s. 60) je, „aby sa dieťa, ktoré nie vlastnou vinou prišlo o možnosť a právo vyrastať vo vlastnej rodine, mohlo do svojej rodiny po čase vrátiť. Samotná transformácia výkonu ústavnej starostlivosti v detských domovoch vychádza z týchto štyroch pilierov:

A. Transformácia výchovných podmienok – cieľom je zmena filozofie prístupu, metodiky výchovy a vnútornej organizácie detského domova, s prioritnou pozornosťou na dieťa. Základným predpokladom k dosiahnutiu stanoveného cieľa je tímová spolupráca celého personálu, ako aj ďalších odborníkov (riaditeľ, sociálny pracovník, vychovávateľ, psychológ, učiteľ, pediater a pod.), ktorých vzájomné pôsobenie na dieťa sa bude prelínať a navzájom dopĺňať. V praxi to znamená:

- zameranie výchovného vplyvu na budovanie zdravej, sociálnej zrelej osobnosti s osobitou životnou perspektívou,
- vypracovanie výchovného systému na základe individuálneho prístupu k dieťaťu, (individuálny plán rozvoja dieťaťa),
- vypracovanie spôsobu monitorovania a pravidelného vyhodnocovania efektivity pôsobenia profesionálnych rodičov a vychovávateľov,
- vytvorenie funkčných predpokladov pre kvalitnú tímovú prácu zamestnancov a ďalších členov tímu okolo dieťaťa.

B. Transformácia personálnej štruktúry – v detskom domove je potrebná nová personálna štruktúra. Na dôležitosť jej inovácie poukazuje Anna Kasanová (2008), ktorá vidí nedostatky predovšetkým:

- v častom striedaní personálu,
- vzťahy medzi vychovávateľmi a deťmi sú povrchné,

- negatívny vplyv kolektívnej výchovy, ktorý sa prejavuje napríklad v šikanovaní, stratou imunity, predčasnými sexuálnymi skúsenosťami, slabými výsledkami v škole, s problémami so založením si vlastnej rodiny.

Z uvedeného vyplýva, že nová personálna štruktúra si vyžaduje odbornú spôsobilosť a osobnostné predpoklady a význam jednotlivých zamestnaneckých skupín, vrátane profesionálnych náhradných rodičov.

C. Transformácia priestorových podmienok – je neoddeliteľnou súčasťou transformácie. Internátne detské domovy sú charakteristické vo veľkej miere veľkokapacitnými budovami a kaštieľmi, s interiérom prispôbeným kolektívnej forme výchovy, v rámci ktorej vo výraznej miere absentuje príprava dieťaťa na samostatný život. Priestorová transformácia znamená:

- vytvorenie priestoru pre úlohy, ktoré detskému domovu z jeho činnosti vyplývajú. Samostatné skupiny potrebujú pre svoju činnosť samostatné priestorové jednotky bytového charakteru. Pre prítomnosť a budúcnosť detí je dôležitý život vo vymedzenom priestore, aby sa naučili chrániť si tento priestor a zároveň rešpektovať životný priestor iných. Dôležité pre ich vývin je naučiť sa spolunažívať a budovať vzťahy spolupatričnosti s ľuďmi, s ktorými žijú v spoločnom priestore: domácnosti samostatnej skupiny;
- priestory samostatnej skupiny sú systémovo rozčlenené do troch zón (vstupná zóna, denná zóna a pokojná zóna), ktoré zodpovedajú vybavením a údržbou štandardnej kultúre bývania;
- že samostatná skupina má mať všetky náležitosti ako väčší byt (samostatný vchod, kuchyňa, obývačku, spoločnú miestnosť, detské izby, sanitárne vybavenie);
- že v samostatnej skupine je umiestnených maximálne osem až desať detí;
- že v jednej izbe sú umiestnené najviac tri deti (výnimočne štyri deti súrodeneckej skupiny), pričom každé dieťa má mať vytvorený priestor na súkromie (vlastný stolík, nočný stolík, lampa a i.) a svoje osobné veci má uložené vo vlastnej izbe na dohodnutom mieste.

D. Transformácia hospodársko-ekonomických podmienok znamená vytvorenie podmienok na nadobudnutie základných zručností a návykov v narábaní s finančnou hotovosťou, v obstarávaní nákupov a účasti na príprave stravy,

výchovu k hospodárskemu zaobchádzaniu s materiálnymi a finančnými prostriedkami. Zároveň zavedenie pravidiel prideľovania, hospodárenia a zúčtovania pridelených prostriedkov pre samostatné skupiny a ďalšie prevádzkové súčasti a vypracovanie systému hodnotenia hospodárenia v jednotlivých samostatných skupinách.“

3.3 Aktivity a činnosti Detského domova internátneho typu v Ilave-Klobušiciach

Detský domov v Ilave-Klobušiciach vznikol 1. septembra 1988. Na základe poznatkov a skúseností z uplatňovania zákona 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele, ako i na základe výsledkov analýzy, vyhodnotenia plnenia úloh si zamestnanci stanovili nasledujúce ciele a úlohy (v) vo:

I. Výchovnej oblasti:

- pokračovať v humanizácii výchovy,
- zvládnuť osamostatnenie sa detí po odchode z detského domova,
- zvýšiť počet detí s úplným stredným vzdelaním,
- eliminovať rozdiel medzi dieťaťom z detského domova, odchovancom detského domova a bežnou populáciou rovesníkov,
- vypestovať u detí a mladých dospelých povinnosť pre budovanie vlastného ekonomického zázemia,
- zjednotiť systém výchovy v zariadení,
- zvýšiť počet výchovných zamestnancov v samostatnej skupine na päť.

V rámci koncepčných úloh sa rodinný systém výchovy bude realizovať v satelite v Ladcoch so štyrmi vychovávateľmi a jednou pomocnou vychovávateľkou a maximálne desiatimi deťmi. Do satelitu budú umiestňované deti bez výchovných problémov, resp. s minimálnymi výchovnými problémami. Celoročný výchovný plán odovzdá vedúci vychovávateľ koordinátorovi sociálno-výchovného úseku do 15. septembra.

Rodinný systém výchovy sa bude realizovať v dvoch profesionálnych rodinách. Celoročný výchovný plán odovzdá profesionálna rodina koordinátorovi sociálno-výchovného úseku do 15.septembra.

Reedukačný výchovný program sa bude realizovať v samostatných skupinách zameraných na poruchy správania. Do samostatnej skupiny bude umiestnených najviac

desať detí, trojica vychovávateľov a jedna pomocná vychovávateľka. Takéto skupiny budú umiestnené v novej budove zariadenia.

Diagnostika a reidiagnostika sa bude realizovať v diagnostickej skupine, v ktorej bude umiestnených najviac osem detí, trojica vychovávateľov a jedna pomocná vychovávateľka. Diagnostická skupina bude umiestnená v starej budove zariadenia.

Režim dňa bude pre samostatné skupiny zamerané na poruchy správania sa a pre diagnostickú skupinu jednotný. Stanoví ho koordinátor sociálno-výchovného úseku do septembrovej pedagogickej rady.

Hodnotiaci systém bude rovnaký pre samostatné skupiny zamerané na poruchy správania sa a pre diagnostickú skupinu jednotný. Stanoví ho odborný tím do septembrovej pedagogickej rady.

V rámci reedukačného programu budú plány samostatných skupín vychádzať zo zavedených zložiek výchovného procesu:

- vzdelávanie,
- pracovná výchova,
- citová výchova,
- záujmová a rekreačná činnosť,
- získavanie sociálnych zručností.

Každý člen odborného tímu (psychológ, špeciálny pedagóg a sociálni pracovníci) vypracujú svoj celoročný plán činnosti a odovzdajú ho riaditeľke do 20. septembra. Vychovávatelia samostatných skupinách zameraných na poruchy správania sa a diagnostickej skupiny sa budú pravidelne denne stretávať prvých dvadsať minút pracovnej zmeny, s výnimkou nočnej služby, s riaditeľkou zariadenia na konzultačných poradách k plánovanej výchovnej činnosti podľa týždňového plánu skupiny. Vychovávatelia sú povinní sa na priamu prácu s deťmi pripraviť písomne.

II. Činnosti odborného tímu: vykonáva odbornú pedagogickú, špeciálno-pedagogickú, psychologickú a sociálnu diagnostiku, terapie a poradenstvo pre dieťa a rodinu. Zabezpečuje tvorbu metodických materiálov pre prácu s problémovou rodinou a pre prácu s dieťaťom a mladým dospelým s poruchami správania sa pre potreby zariadenia, výcvik k terapeutickým činnostiam a k práci s poruchami správania sa pre výchovných a sociálnych zamestnancov. Súčasťou odborného tímu

je externý zamestnanec, pedopsychiater, s ktorým komunikuje psychológ za účelom zjednotenia v terapeutických prístupoch.

III. Sociálnej oblasti:

- pomoc dieťaťu a jeho rodine,
- návrat dieťaťa do pôvodnej rodiny,
- súčinnosť pri vyhľadávaní náhradnej rodinnej starostlivosti,
- eliminovať nedoplatky za poskytovanú starostlivosť dieťaťu a mladému dospelému v detskom domove,
- vychovať samostatne úspešne fungujúceho jedinca po odchode z detského domova,
- koordinovať spoluprácu medzi detským domovom, samosprávou a úradom práce, sociálnych vecí a rodiny,
- po príchode dieťaťa do zariadenia sa venovať intenzívne na sanácii biologickej rodiny,
- pri neúspešnej sanácii sa zamerať na náhradnú rodinnú starostlivosť, predovšetkým v širšej rodine,
- zintenzívniť a zefektívniť prácu s mladými dospelými podľa programu osamostatňovania sa,
- komplexne koordinovať prácu s dieťaťom a zamerať sa na uspokojovanie jeho potrieb súvisiacich s harmonickým rozvojom osobnosti,
- využiť všetky právne formy na eliminovanie nedoplatkov za starostlivosť poskytovanú v detskom domove.

Okrem uvedených aktivít, prebieha krúžková a záujmová činnosť, v ktorej sa deti pripravujú na tradičné stretnutia a akcie detského domova (týždeň detských radostí pri príležitosti MMD, deň v lodenici, stretnutia s odchovancami detského domova, mikulášske posedenia, vianočná besiedka a i.)

4. PRIESKUM

4.1 Cieľ prieskumu

Cieľom prieskumu je predstaviť socializačný proces a aktuálne sociálno-emocionálne výchovne problémy v detskom domove internátneho typu, formovanie osobnosti dieťaťa v detskom domove a transformačný proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti v domove internátneho typu.

Vychádzajúc z cieľa sme si určili úlohy prieskumu:

1. Preštudovať odbornú literatúru o danej téme.
2. Preskúmať vzorku.
3. Zostaviť dotazníky a dať ich vyplniť respondentom v Detskom domove internátneho typu v Trenčianskom kraji.
4. Vyhodnotiť dotazníky a vykonať štatistický rozbor prostredníctvom tabuliek a grafov.
5. Slovné vyjadriť štatistické rozpracovanie dotazníkov pre každú otázku a skupinu respondentov.
6. Na základe výsledkov sa pokúsime vysloviť určité závery.

4.2 Pracovné hypotézy

Hypotéza č. 1:

Predpokladáme, že pre väčšinu respondentov skúmaného súboru je podieľanie sa na domácich prácach prínosom pre budúcnosť.

Hypotéza č. 2:

Predpokladáme, že väčšina respondentov skúmaného súboru nevie hospodáriť s finančnými prostriedkami (vreckovým).

Hypotéza č. 3:

Predpokladáme, že väčšina respondentov skúmaného súboru si chce v budúcnosti založiť rodinu.

Hypotéza č. 4:

Predpokladáme, že väčšina respondentov pozná profesionálnu rodinu ako jednu z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti.

4.3 Metodika prieskumu

K získaniu informácií, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou každej odbornej práce boli použité viaceré metódy. Z primárnych informačných prameňov vychádzajúcich zo štúdia odbornej literatúry sme pri prieskume zvolili aj metódy získavania faktov z objektívnych situácií a zo subjektívnych výpovedí, ktoré sa realizovali pozorovaním, rozhovorom, dotazníkovou metódou a doplnujúcimi metódami určenými pre spracovanie údajov, analýzou, syntézou, abdukciou a komparáciou.

V prípravnej fáze sme si okrem metód zvolili prieskumnú vzorku. Vybrali sme si respondentov z detského domova internátneho typu, ktorí sa vyznačuje nielen rozmanitými záujmami, ale aj vekom a typom školského zariadenia.

Dotazník obsahujúci 23 otázok sme vytvorili na základe preštudovanej literatúry, obsahujúcej aktuálne poznatky, dôležité informácie a legislatívne ustanovenia o náhradnej rodinnej starostlivosti súvisiacej s prebiehajúcim socializačným procesom v detských domovoch.

Dotazník sa dotýka viacerých výchovných a sociálno-emocionálnych oblastí (vzťahy s vychovávateľmi, s ostatnými klientmi domova, dôležité hodnoty pre kvalitu života jednotlivca i v manželstve), ako aj praktických zručností a návykov respondentov pripravujúcich sa na samostatnú budúcnosť (schopnosť finančnej nezávislosti a samostatnosti, podieľanie sa domácich prácach).

Na každú otázku si respondenti mohli vybrať z viacerých možností. Výhodou dotazníkovej metódy je možnosť získania podstatných informácií za krátky čas. Dotazníky sú anonymné. Respondenti mali uviesť iba základné údaje: pohlavie, ročník a typ školského zariadenia alebo pôsobenia v spoločnosti. Stanovený čas na zodpovedanie otázok bol 30 minút. Dotazníkové otázky sú kombináciou otvorených, poloopených a uzavretých otázok, na ktoré respondenti odpovedali písomnou formou a samostatne.

Po odovzdaní dotazníkov sme vykonali ručné spracovanie výsledkov prieskumu a jednotlivé odpovede respondentov, t. j. celkové vyhodnotenie sme rozdelili do tabuliek a grafov podľa školského zariadenia alebo pôsobenia v spoločnosti a pohlavia.

V záverečnej fáze sme zhodnotili celkové výsledky prieskumu a na základe predchádzajúcich analýz predstavili závery prieskumu, verifikáciu hypotéz a odporúčania pre prax.

4.4 Charakteristika súboru

Prieskum sme realizovali v detskom domove internátneho typu. Porovnali sme odpovede respondentov zo základnej školy, stredných odborných učilíšť a stredných škôl, vysokoškolákov a zamestnaných.

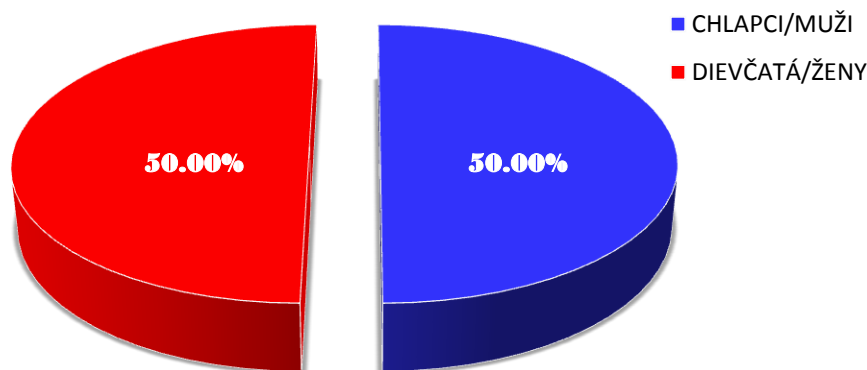
Prieskumovú vzorku tvorí 34 respondentov. Svojím výberom sme sa snažili zachytiť a analyzovať názory viacerých rovesníckych skupín.

Tab. 1: Zloženie prieskumnej vzorky respondentov podľa pohlavia a školy/zamestnania

RESPONDENTI	CHLAPCI/MUŽI		DIEVČATÁ/ŽENY		SPOLU	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%
základná škola	9	52,94%	10	58,82%	19	55,88%
stredná škola a odborné učilište	7	41,18%	5	29,41%	12	35,29%
vysoká škola	0	0,00%	1	0,58%	1	0,29%
zamestnaní	1	0,58%	1	0,58%	2	0,58%
celkom	17	50,00%	17	50,00%	34	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 1: Zloženie prieskumnej vzorky respondentov podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5 Analýza a interpretácia výsledkov prieskumu

V nasledujúcej časti budeme interpretovať jednotlivé výsledky nášho prieskumu zaoberajúceho sa socializačným procesom a aktuálnymi sociálno-emocionálnymi výchovnými aspektmi v detskom domove internátneho typu, formovaním osobností v detskom domove a transformačným proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej

oblasti v domove internátneho typu. Výsledky analýzy prezentujeme postupne, vzhľadom na stanovené prieskumné predpoklady a na použité prieskumné metódy.

V úvode analýzy predstavujeme počet zúčastnených respondentov v našom prieskume, výsledné štatistické ukazovatele z odpovedí respondentov na 1. a 2. otázku sme zhrnuli do jednej tabuľky a jedného grafu.. Otázky č. 3 – 22 budú vyhodnocované individuálne podľa skupín a pohlavia respondentov prieskumového súboru.

1. Pohlavie

- a) chlapec/muž
- b) dievča/žena

2. Navštevujem/pracujem:

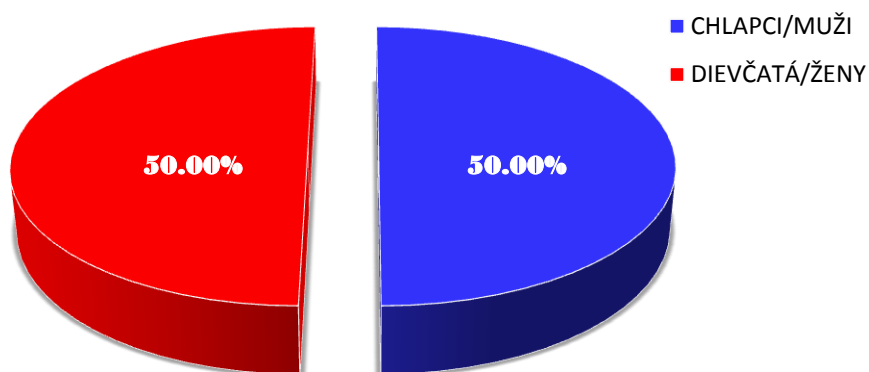
- a) základná škola
- b) stredná škola a odborné učilište
- c) vysoká škola
- d) zamestnaný

Tab. 2: Interpretácia účasti prieskumnej vzorky respondentov z detského domova podľa pohlavia a školy/práce

RESPONDENTI	CHLAPCI/MUŽI		DIEVČATÁ/ŽENY		SPOLU	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%
základná škola	9	52.94%	10	58.82%	19	55.88%
stredná škola a odborné učilište	7	41.18%	5	29.41%	12	35.29%
vysoká škola	0	0.00%	1	5.88%	1	2.94%
zamestnaní	1	5.88%	1	5.88%	2	5.88%
celkom	17	50.50%	17	50.00%	34	100.00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 2: Interpretácia účasti prieskumnej vzorky respondentov z detského domova podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

3. V detskom domove bývaš v izbe:

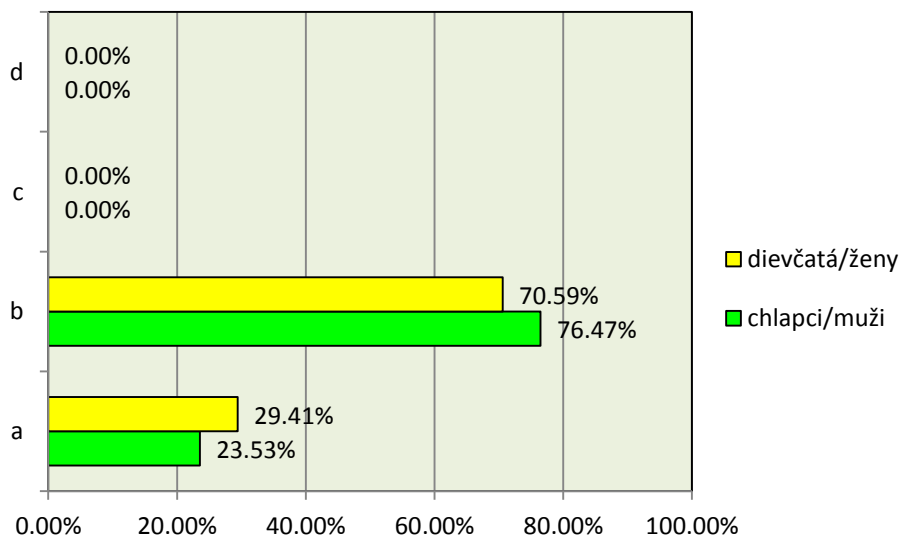
- a) sám/sama
- b) s jedným spolubývajúcim/s jednou spolubývajúcou
- c) s dvoma spolubývajúcimi
- d) iné Uveď: .....

Tab. 3: Bývanie respondentov podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	2	10,53%	4	33,33%	1	100,00%	2	100,00%	9	26,47%
b	17	89,47%	8	66,67%	0	0,00%	0	0,00%	25	73,53%
c	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
d	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 3: Bývanie respondentov podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 3 a grafu č. 3 konštatujeme, že 25 respondentov (73,53%), z toho 13 chlapcov/mužov a 12 dievčat/žien žije s jedným spolubývajúcim, prípadne s jednou spolubývajúcou. 9 respondentov (26,47%), z toho 4 chlapci/muži a 5 dievčat/žien žijú v domove internátneho typu bez spolubývajúcich. s jedným rodičom a s jeho partnerom (nevlastným rodičom). Možnosti c) s dvoma spolubývajúcimi a d) iné si nezvolil žiaden s respondentov prieskumového súboru.

Môžeme konštatovať, že 25 respondentov (73,53%), z toho 13 chlapcov/mužov (76,47%) a 12 dievčat/žien (70,59%) žije s jedným spolubývajúcim, prípadne s jednou spolubývajúcou v domove internátneho typu.

4. Zúčastňuje sa aktívne záujmových činností organizovaných vychovávateľmi?

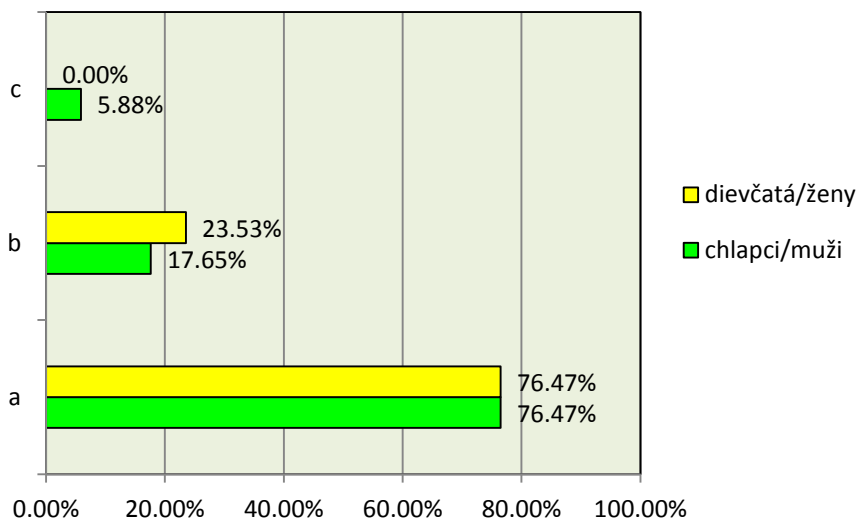
- a) áno, pravidelne
- b) niekedy
- c) nie

Tab. 4: Účasť respondentov na záujmovej činnosti organizovanej vychovávateľmi podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	17	89,47%	9	75,00%	0	0,00%	0	0,00%	26	76,47%
b	2	10,53%	3	25,00%	1	100,00%	1	50,00%	7	20,58%
c	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	50,00%	1	2,94%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 4: Účasť respondentov na záujmovej činnosti organizovanej vychovávateľmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 4 a grafu č. 4 konštatujeme, že 26 respondentov (76,47%), z toho 13 chlapcov/mužov a 13 dievčat/žien sa pravidelne zúčastňuje záujmových činností organizovaných

vychovávateľmi. 7 respondentov (20,58%), z toho 3 chlapci/muži a 4 dievčatá/ženy sa aktivít zúčastňujú iba niekedy. 1 respondent/muž (5,88%) sa aktivít nezúčastňuje.

Môžeme konštatovať, že 26 respondentov (76,47%), z toho 13 chlapcov/mužov (76,47%) a 13 dievčat/žien (76,47%) sa pravidelne zúčastňuje záujmových činností organizovaných vychovávateľmi v domove internátneho typu.

5. Ako vnímaš začlenenie do skupiny, ktorá sa podieľa na domácich prácach?

- a) je pre mňa veľkým prínosom a myslím si, že zručnosti, ktoré získam využijem v živote
- b) je to pre mňa práca navyše, ktorú nebudem v živote potrebovať
- c) niektoré činnosti ma bavia, ale niektoré v bežnom živote nevyužijem
- d) neviem posúdiť
- e) iné Uved': .....

Tab. 5: Vnímanie respondentov ich začleňovanie do skupín podieľajúcich sa na domácich prácach podľa školy/práce

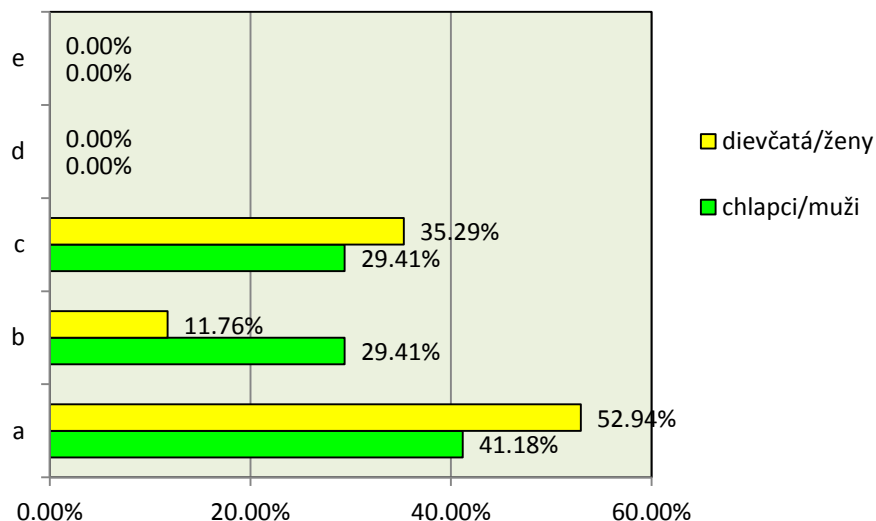
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	8	42,11%	5	41,67%	1	100,00%	2	100,00%	16	47,06%
b	5	26,32%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
c	6	31,58%	5	41,67%	0	0,00%	0	0,00%	11	32,35%
d	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
e	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 5 a grafu č. 5 konštatujeme, že 16 respondentov (47,06%), z toho 7 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien vníma začlenenie do skupiny podieľajúcej sa na domácich prácach pozitívne, myslí si, že táto skúsenosť je pre nich veľkým prínosom a zručnosti, ktoré získajú uplatnia v živote. 11-tich respondentov (32,35%), z toho 5 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, niektoré činnosti bavia, ale niektoré podľa nich v bežnom živote nevyužijú. 7 respondentov (20,59%), z toho 5 chlapcov/mužov a 2 dievčatá/ženy si myslia, že podieľanie sa na domácich prácach predstavuje pre nich prácu navyše, ktorú nebudú potrebovať. Možnosti d) neviem posúdiť a e) iné si nezvolil ani jeden respondent z prieskumového súboru.

Môžeme konštatovať, že 16 respondentov (47,06%), z toho 7 chlapcov/mužov (41,18%) a 9 dievčat/žien (52,94%) vníma začlenenie do skupiny podieľajúcej sa na domácich prácach pozitívne, myslí si, že táto skúsenosť je pre nich veľkým prínosom a zručnosti, ktoré získajú uplatnia v živote.

Graf 5: Vnímanie respondentov ich začleňovanie do skupín podieľajúcich sa na domácich prácach podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

6. Ako často sa venuješ domácim prácam?

- a) každý deň
- b) každý druhý deň
- c) raz za týždeň
- d) iba keď mám službu
- e) cez víkend

Tab. 6: Frekvencia venovania sa domácim prácam vyjadrená respondentmi podľa školy/práce

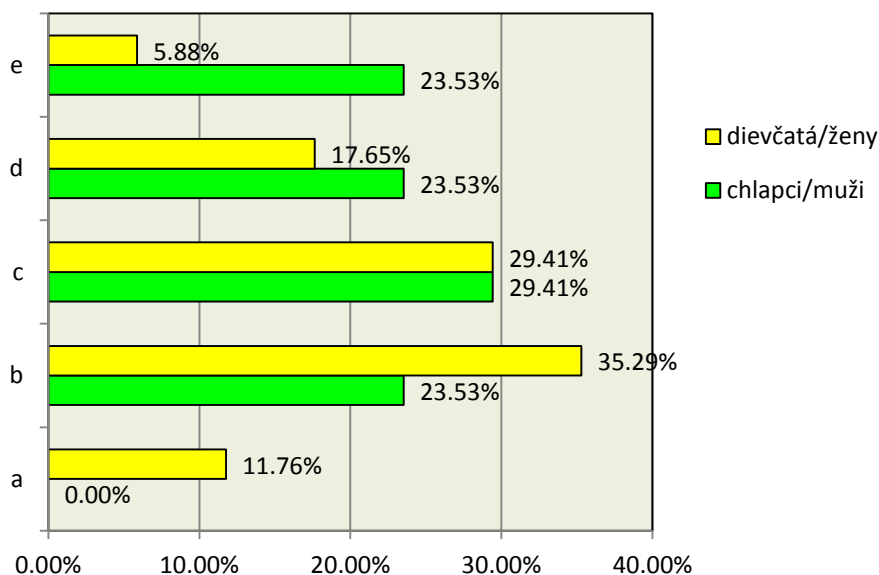
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	2	10,53%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	5,88%
b	7	36,84%	2	16,67%	0	0,00%	1	50,00%	10	29,41%
c	4	21,05%	6	50,00%	0	0,00%	0	0,00%	10	29,41%
d	5	26,32%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
e	1	5,26%	2	16,67%	1	100,00%	1	50,00%	5	14,71%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 6 konštatujeme zhodu v možnostiach výberu respondentov, zhodný počet 10 respondentov (29,41%) si zvolilo možnosti b) venujú sa domácim prácam každý druhý deň a c) raz za týždeň. 7 respondentov (20,59%), uviedlo, že sa domácim prácam venuje, iba keď má službu. 5 respondentov (14,71%) si vybralo možnosť e) cez víkend a 2 respondenti (5,88%) sa venujú domácim prácam každý deň.

Môžeme konštatovať, že 10 respondentov (29,41%), si zvolilo možnosti b) venujú sa domácim prácam každý druhý deň (4 chlapci/muži a 6 dievčat/žien) a c) raz za týždeň (5 chlapcov/mužov a 5 dievčat/žien).

Graf 6: Frekvencia venovania sa domácim prácam vyjadrená respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z grafu č. 6 konštatujeme rozdiel v postojoch oboch skupín prieskumového súboru. Kým 6 dievčat/žien (35,29%) sa venuje domácim prácam každý druhý deň, 5 chlapcov/mužov (29,41%) uviedlo, že raz za týždeň. Kým 5 dievčat/žien (29,41%) sa venuje domácim prácam raz za týždeň, 4 chlapci/muži (23,53%) s rovnakým počtom hlasov si zvolili možnosti b) každý druhý deň, d) iba keď mám službu a e) cez víkend. 3 respondentky (17,65%) sa venujú domácim prácam iba v čase, keď majú službu. 2 respondentky (11,76%) každý deň a 1 respondentka (5,88%) cez víkend. z toho 8 chlapcov/mužov a 8 dievčat/žien vníma

začlenenie do skupiny podieľajúcej sa na domácich prácach pozitívne, myslí si, že táto skúsenosť je pre nich veľkým prínosom a zručnosti, ktoré získajú uplatnia v živote. 11-tich respondentov (32,35%), z toho 5 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, niektoré činnosti bavia, ale niektoré podľa nich v bežnom živote nevyužívajú.

Môžeme konštatovať, že 6 dievčat/žien (35,29%) sa venuje domácim prácam každý druhý deň, 5 chlapcov/mužov (29,41%) uviedlo, že raz za týždeň.

7. Akú činnosť podľa Teba ovládaš najlepšie?

- a) upratovanie
- b) varenie
- c) žehlenie
- d) pranie
- e) ručné práce (pletanie, háčkovanie a pod.)
- f) dozor nad mladšími deťmi
- g) iné Uvedť: .....

Tab. 7: Najlepšie ovládaná činnosť respondentmi podľa školy/práce

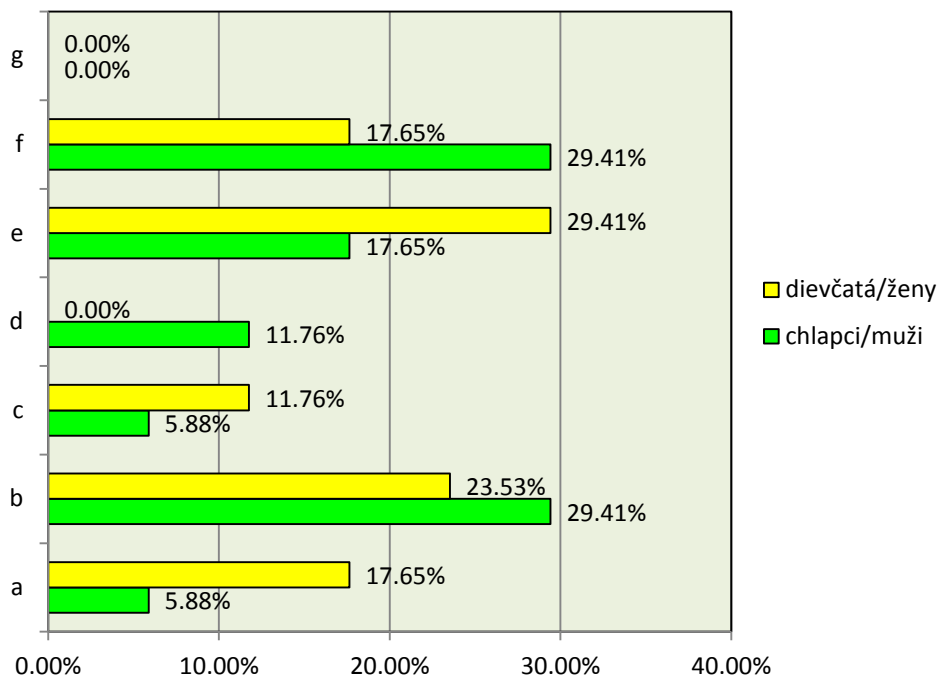
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnanci		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	3	15,79%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%
b	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	1	50,00%	9	26,47%
c	1	5,26%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	3	8,82%
d	1	5,26%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	2	5,88%
e	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	8	23,53%
f	4	21,05%	2	16,67%	1	100,00%	1	50,00%	8	23,53%
g	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 7 konštatujeme, že pre 9 respondentov (26,47%) je najlepšie ovládanou činnosťou varenie. Zhodu v možnostiach výberu rovnakého počtu 8 respondentov (23,53%) zaznamenávame vo výbere možností e) ručné práce (pletanie, háčkovanie a pod.) a f) dozor nad mladšími deťmi. 4 respondenti (11,76%) najlepšie ovládajú upratovanie. 3 respondenti (8,82%) si vybrali možnosť c) žehlenie a 2 respondenti (5,88%) najlepšie ovládajú pranie.

Môžeme konštatovať, že pre 9 respondentov, čo predstavuje 26,47% z prieskumového súboru, je najlepšie ovládanou činnosťou varenie.

Graf 7: Najlepšie ovládaná činnosť respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z grafu č. 7 konštatujeme rozdiel v ovládaní jednotlivých činností oboch skupín prieskumového súboru. Kým 5 dievčat/žien (29,41%) uviedlo, že najlepšie ovládajú ručné práce, 5 chlapcov/mužov (29,41%) považuje za najlepšie ovládanú činnosť dozor nad mladšími deťmi a ten istý počet varenie, ktoré označili 4 dievčatá/ženy (23,53%). 3 chlapci/muži (17,65%) uviedlo, že najlepšie ovláda ručné práce, pričom ten istý počet 3, ale respondentiek, si vybralo možnosť a) upratovanie a f) dozor nad mladšími deťmi. 2 respondenti (11,76%) najlepšie ovládajú pranie, kým ten istý počet, ale respondentiek najlepšie ovláda žehlenie. 1 respondent (5,88%) označil upratovanie a 1 respondent (5,88%) pranie.

Môžeme konštatovať, že kým 5 dievčat/žien (29,41%) najlepšie ovláda ručné práce, 5 chlapcov/mužov (29,41%) považuje za najlepšie ovládanú činnosť dozor nad mladšími deťmi a ten istý počet (5 – 29,41%) varenie.

8. Ako zaobchádzaš s financiami (s vreckovým)?

- a) celú čiastku hneď miniem
- b) snažím sa šetriť a odložiť si čo najviac

c) celú sumu si odložím

d) iné Uveď: .....

Tab. 8: Zaobchádzanie respondentov s financiami (vreckovým) podľa školy/práce

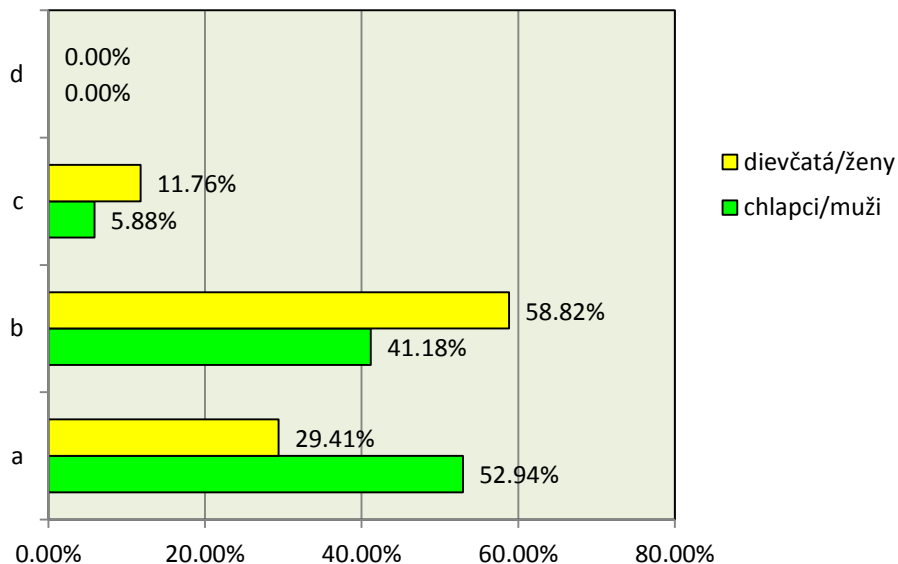
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnanci		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	8	42,11%	6	50,00%	0	0,00%	0	0,00%	14	41,18%
b	9	47,37%	5	41,67%	1	100,00%	2	100,00%	17	50,00%
c	2	10,53%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	3	8,82%
d	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 8 konštatujeme, že 17 respondentov (50,00%) sa snaží šetriť a odložiť si čo najviac. 14 respondentov (41,18%) celú čiastku hneď minie. 3 respondenti (8,82%) si celú sumu odložia.

Môžeme konštatovať, že 17 respondentov, čo predstavuje 50,00% prieskumového súboru, sa snaží šetriť a odložiť si čo najviac z vreckového.

Graf 8: Zaobchádzanie respondentov s financiami (vreckovým) podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z grafu č. 8 konštatujeme rozdiel v zaobchádzaní s finančnými prostriedkami (vreckovým) respondentmi oboch skupín prieskumového súboru. Kým 10 dievčat/žien (58,82%) sa snaží šetriť a odložiť si čo

najviac, 9 chlapcov/mužov (52,94%) celú čiastku vreckového hned' minie. 7 chlapcov/mužov (41,18%) sa snaží šetriť a odložiť si čo najviac. 5 respondentiek (29,41%) celú čiastku hned' minie. 1 respondent (5,88%) a 2 respondentky (11,76%) si celú sumu odložia.

Môžeme konštatovať, že kým 10 dievčat/žien (58,82%) sa snaží šetriť a odložiť si čo najviac, 9 chlapcov/mužov (52,94%) celú čiastku vreckového hned' minie.

9. Na čo najčastejšie míňaš vreckové?

- a) na zábavu
- b) na knihy, časopisy
- c) na pomôcky do školy
- d) na cigarety
- e) na oblečenie
- f) na kultúrne predstavenia (kino, divadlo, muzikál a pod.)
- g) na hračky
- h) na jedlo
- i) iné Uved': .....

Tab. 9: Najčastejšie používanie vreckového na konkrétne produkty/akcie respondentmi podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	2	10,53%	2	16,67%	0	0,00%	1	50,00%	5	14,71%
b	1	5,26%	1	8,33%	1	100,00%	0	0,00%	3	8,82%
c	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
d	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	1	50,00%	9	26,47%
e	4	21,05%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	6	17,65%
f	0	0,00%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,94%
g	5	26,32%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
h	2	10,53%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	3	8,82%
i	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

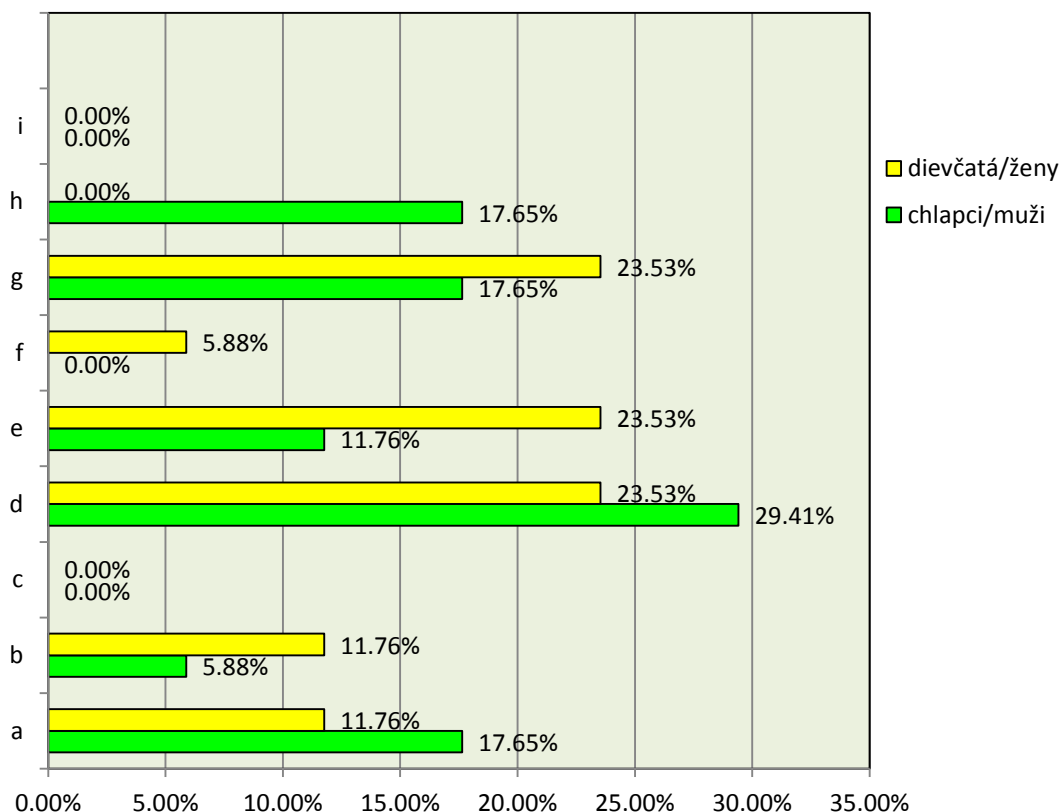
Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 9 konštatujeme, že 9 respondentov (26,47%) najčastejšie míňa vreckové na cigarety, 7 respondentov (20,59%) na hračky, 6 respondentov (17,65%) preferuje pri míňaní vreckového oblečenie, 5 respondentov (14,71%) míňa na zábavu, 3 respondenti (8,82%) si z vreckového kupujú knihy, časopisy, rovnaký počet respondentov na jedlo. 1 respondent (2,94%) používa prostriedky predovšetkým na kultúrne predstavenia.

Možnosti c) na pomôcky do školy a i) iné si nezvolil ani jeden z respondentov prieskumového súboru.

Môžeme konštatovať, že 9 respondentov, čo predstavuje 26,47% najčastejšie míňa finančné prostriedky, tzv. vreckové na cigarety.

Graf 9: Najčastejšie používanie vreckového na konkrétne produkty/akcie respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z grafu č. 9 konštatujeme rozdiel v používaní vreckového na konkrétne produkty/akcie. Kým 5 chlapcov/mužov (29,41%) najčastejšie míňa peniaze na cigarety, 4 dievčatá/ženy (23,53%) na cigarety, rovnaký počet na oblečenie a na hračky. 3 respondenti (17,65%) míňajú hlavne na jedlo a rovnaký počet uviedol hračky. 2 respondentky (11,76%) uviedli, že preferujú zábavu a rovnaký počet dievčat/žien míňa na knihy a časopisy. 2 respondenti (11,76%) si kupujú za vreckové oblečenie a 1 respondent (5,88%) míňa vreckové na knihy a časopisy.

Môžeme konštatovať, že kým 5 chlapcov/mužov, čo predstavuje 29,41% z prieskumového súboru respondentov (chlapci/muži) najčastejšie míňa peniaze na cigarety, 4 dievčatá/ženy (23,53%) si kupujú z vrečkového cigarety, ale rovnaký počet (4 – 23,53%) míňa peniaze na oblečenie a rovnaký počet (4 – 23,53%) na hračky.

10. Chceš si v budúcnosti založiť vlastnú rodinu?

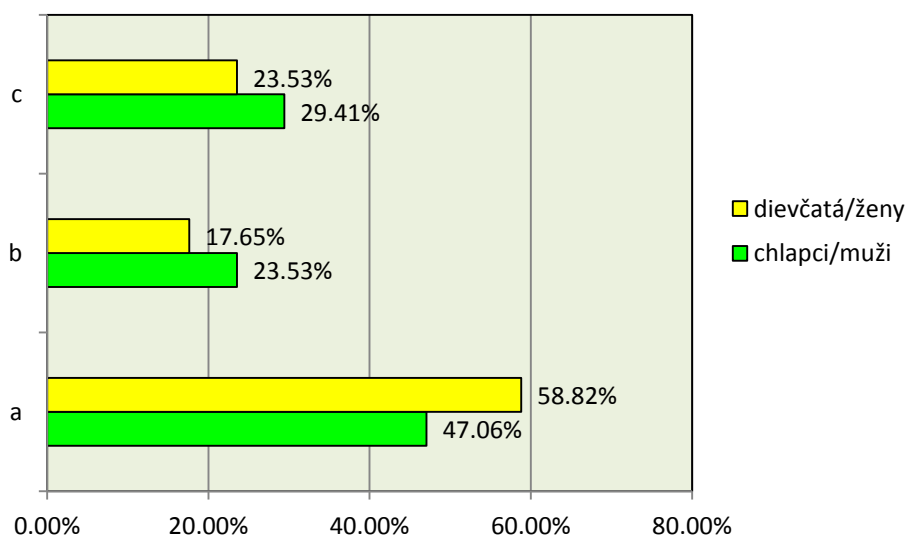
- a) áno
- b) nie
- c) neviem, ešte som nad tým nepremýšľal/a

Tab. 10: Vyjadrenie záujmu respondentov k založeniu si rodiny v budúcnosti podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	9	47,37%	6	50,00%	1	100,00%	2	100,00%	18	52,94%
b	4	21,05%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
c	6	31,58%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	9	26,47%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 10: Vyjadrenie záujmu respondentov k založeniu si rodiny v budúcnosti podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 10 a grafu č. 10 konštatujeme, že 18 respondentov (52,94%), z toho 8 chlapcov/mužov a 10

dievčat/žien, si chce v budúcnosti založiť rodinu. 9 respondentov (26,47%), z toho 5 chlapcov/mužov a 4 dievčatá/ženy, nevedeli reagovať, pretože nad touto otázkou ešte nepremýšľali. 7 respondentov (20,59%), z toho 4 chlapci/muži a 3 dievčatá/ženy, si v budúcnosti neplánujú založiť rodinu.

Môžeme konštatovať, že 18 respondentov, čo predstavuje 52,94% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 10 dievčat/žien (58,82%), si chce v budúcnosti založiť rodinu.

11. Koľko by si chcel/a mať detí?

- a) jedno
- b) dve
- c) tri a viac
- d) nechcem mať deti
- e) iné Uvedť: .....

Tab. 11: Predstavy respondentov o počte detí v ich budúcej rodine podľa školy/práce

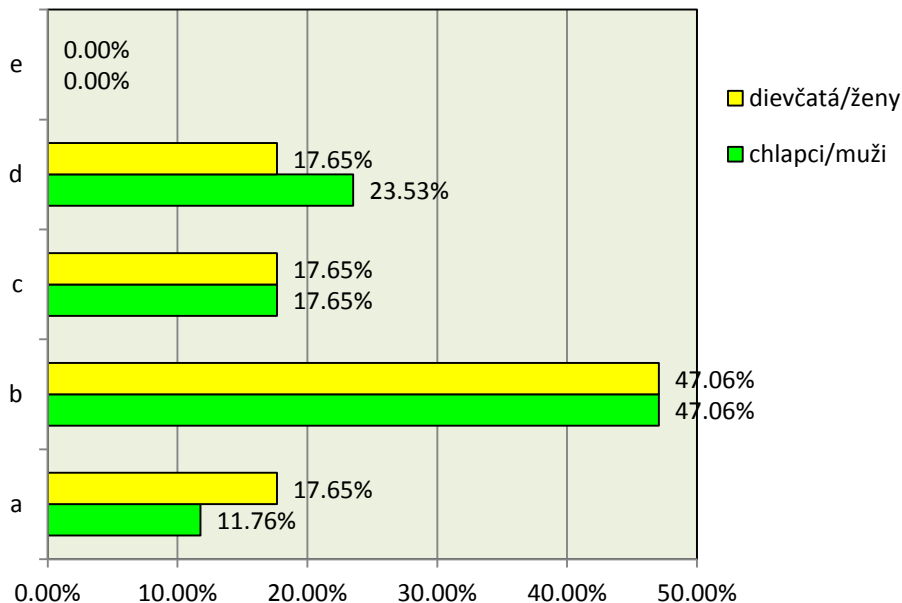
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	3	15,79%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	5	14,71%
b	9	47,37%	5	41,67%	1	100,00%	1	50,00%	16	47,06%
c	4	21,05%	1	8,33%	0	0,00%	1	50,00%	6	17,65%
d	3	15,79%	4	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
e	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 11 a grafu č. 11 konštatujeme, že 16 respondentov (47,06%), z toho 8 chlapcov/mužov a 8 dievčat/žien, by chcelo mať dve deti. 7 respondentov (20,59%), z toho 4 chlapci/muži a 3 dievčatá/ženy, nechcú mať deti. 6 respondentov (17,65%), z toho 3 chlapci/muži a 3 dievčatá/ženy, by chceli mať rodinu s tromi až viac deťmi. 5 respondentov (14,71%), z toho 2 chlapci/muži a 3 dievčatá/ženy, by chceli mať jedno dieťa. Možnosť e) iné si nezvolil žiaden z respondentov.

Môžeme konštatovať, že 16 respondentov (47,06%), z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 8 dievčat/žien (47,06%), by chcelo mať vo svojej rodine dve deti.

Graf 11: Predstavy respondentov o počte detí v ich budúcej rodine podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

12. Čo je podľa Teba najdôležitejšie k dosiahnutiu harmónie (pokoja a šťastia) v manželstve?

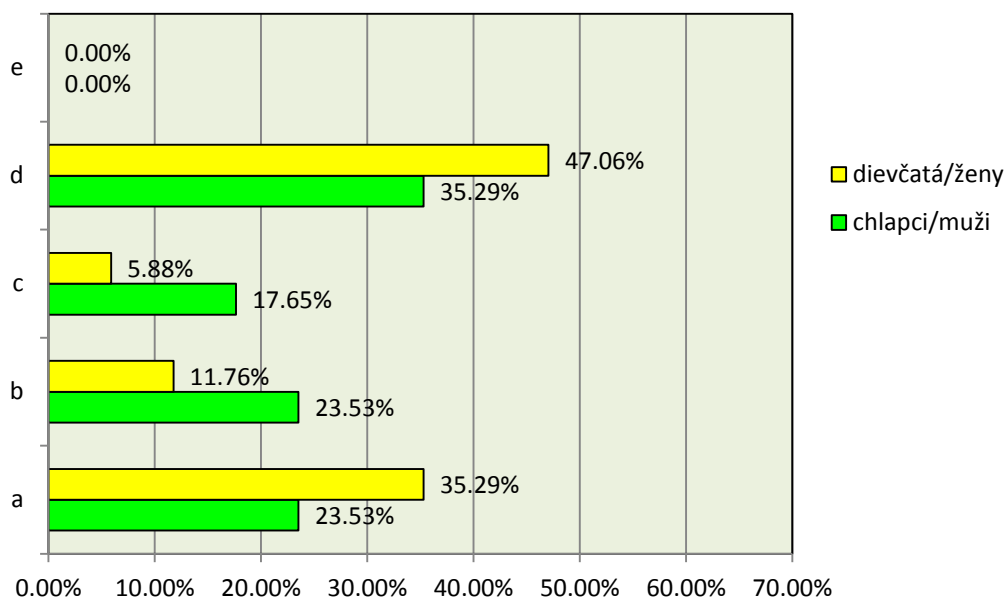
- a) vzájomná pomoc
- b) dostatok peňazí
- c) vernosť
- d) láska
- e) iné Uved': .....

Tab. 12: Predstavy respondentov o najdôležitejších potrebách pre dosiahnutie harmónie v manželstve podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	5	26,32%	4	33,33%	0	0,00%	1	50,00%	10	29,41%
b	4	21,05%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	6	17,65%
c	3	15,79%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%
d	7	36,84%	5	41,67%	1	100,00%	1	50,00%	14	41,18%
e	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 12: Predstavy respondentov o najdôležitejších potrebách pre dosiahnutie harmónie v manželstve podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 12 a grafu č. 12 konštatujeme, že 14 respondentov (41,18%), z toho 6 chlapcov/mužov a 8 dievčat/žien, uviedlo, že najdôležitejšou pre dosiahnutie harmónie v manželstve je láska. 10 respondentov (29,41%), z toho 4 chlapci/muži a 6 dievčat/žien, si myslí, že najdôležitejšia je vzájomná pomoc partnerov. 6 respondentov (17,65%), z toho 4 chlapci/muži a 2 dievčatá/ženy, považujú za najdôležitejšie dostatok peňazí. Pre 4 respondentov (11,76%), z toho 3 chlapci/muži a 1 respondentka, je najdôležitejšia vernosť. Možnosť e) iné si nezvolil žiaden z respondentov.

Môžeme konštatovať, že 14 respondentov (41,18%), z toho 6 chlapcov/mužov (35,29%) a 8 dievčat/žien (47,06%), uviedlo, že najdôležitejšou potrebou pre dosiahnutie harmónie (pokoja a šťastia) v manželstve je láska.

13. Myslí si, že sa Vám vychovávatelia venujú dostatočne?

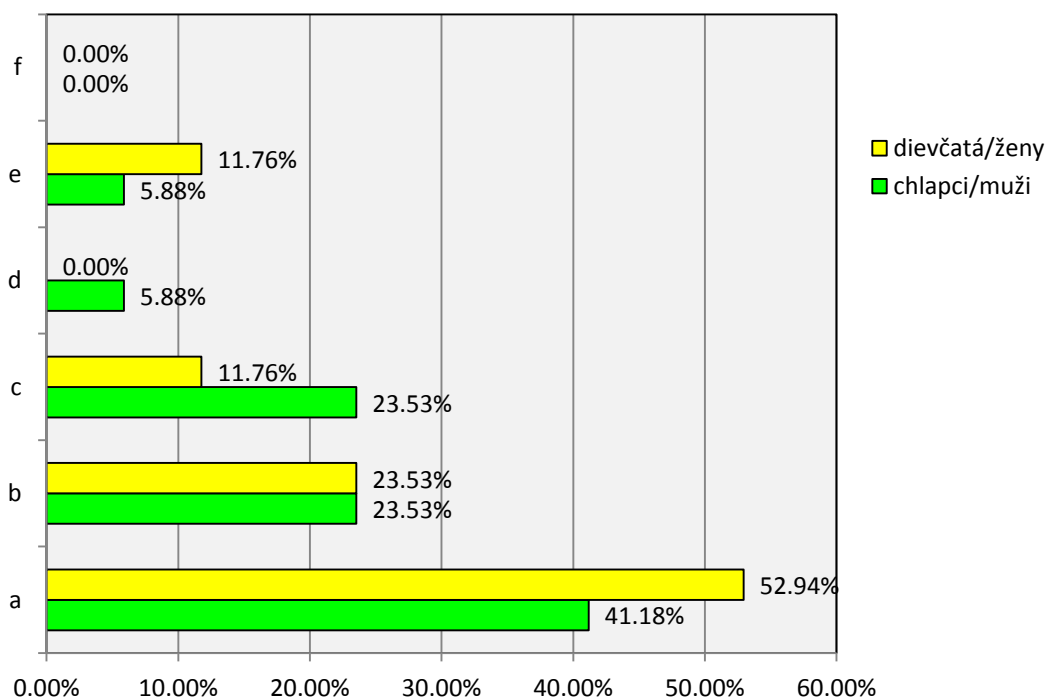
- a) áno
- b) mohli by sa venovať viac
- c) venujú sa, ale iba iným, nie mne
- d) nevenujú sa vôbec
- e) neviem
- f) iné Uved': .....

Tab. 13: Názory respondentov na dostatočnosť práce vychovávateľov vo vzťahu k nim podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	8	42,11%	5	41,67%	1	100,00%	2	100,00%	16	47,06%
b	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	8	23,53%
c	4	21,05%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	6	17,65%
d	1	5,26%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,94%
e	1	5,26%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	3	8,82%
f	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 13: Názory respondentov na dostatočnosť práce vychovávateľov vo vzťahu k nim podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 13 a grafu č. 13 konštatujeme, že 16 respondentov (47,06%), z toho 7 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien, uviedlo, že vychovávatelia sa im venujú dostatočne. 8 respondentov (23,53%), z toho 4 chlapci/muži a 4 dievčatá/ženy, si myslí, že by sa mohli venovať aj viac. 6 respondentov (17,65%), z toho 4 chlapci/muži a 2 dievčatá/ženy, pociťuje venovanie sa ich osobe za nedostatočné, pretože vychovávatelia/vychovávateľky sa podľa ich názoru, viac venujú

iným ako im. 3 respondenti (8,82%), z toho 1 respondent a 2 respondentky, sa nevedeli vyjadriť. 1 respondent uviedlo, že sa mu nevenujú vôbec. Možnosť f) iné si nezvolil žiaden z respondentov.

Môžeme konštatovať, že 16 respondentov, čo predstavuje 47,06% z prieskumového súboru, z toho 7 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien, uviedlo, že vychovávatelia sa im venujú dostatočne.

14. Cítiš nedostatok lásky a porozumenia?

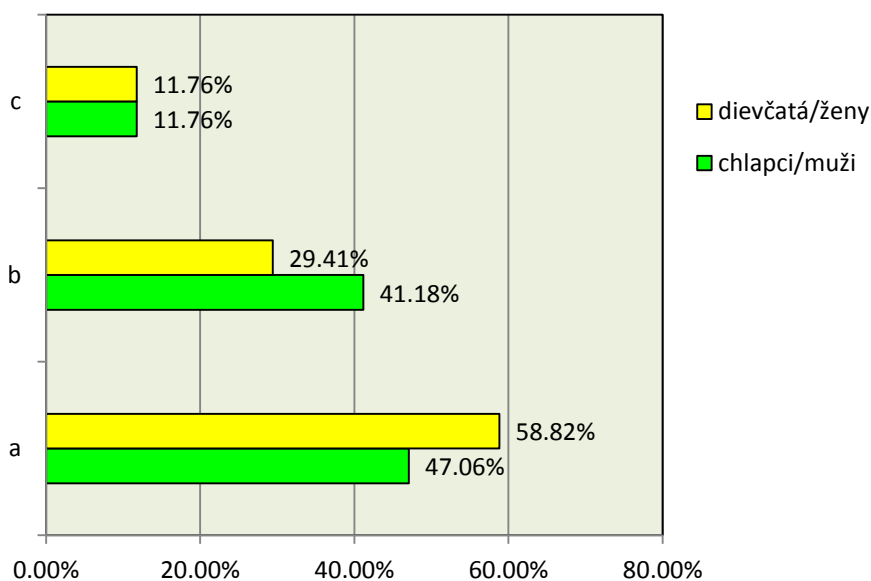
- a) áno
- b) nie
- c) neviem

Tab. 14: Miera pocitu lásky a porozumenia vyjadrená respondentmi podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	9	47,37%	7	58,33%	1	100,00%	1	50,00%	18	52,94%
b	7	36,84%	4	33,33%	0	0,00%	1	50,00%	12	35,29%
c	3	15,79%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 14: Miera pocitu lásky a porozumenia vyjadrená respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 14 a grafu č. 14 konštatujeme, že 18 respondentov (52,94%), z toho 8 chlapcov/mužov a 10 dievčat/žien, cíti dostatok lásky a porozumenia. 12 respondentov (35,29%), z toho 7 chlapcov/mužov a 5 dievčat/žien, uviedlo, že necíti dostatok lásky a porozumenia. si myslí, že by sa mohli venovať aj viac. 4 respondenti (11,76%), z toho 2 respondenti a 2 respondentky, sa nevedeli vyjadriť.

Môžeme konštatovať, že 18 respondentov, čo predstavuje 52,94% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 10 dievčat/žien (58,82%), cíti dostatok lásky a porozumenia.

15. Ako si rozumieš s vychovávateľmi?

- a) rozumiem si s nimi stále viac
- b) rozumiem si iba s niektorými
- c) rozumiem si s nimi stále menej
- d) vôbec si s nimi nerozumiem

Tab. 15: Miera porozumenia respondentov s vychovávateľmi podľa školy/práce

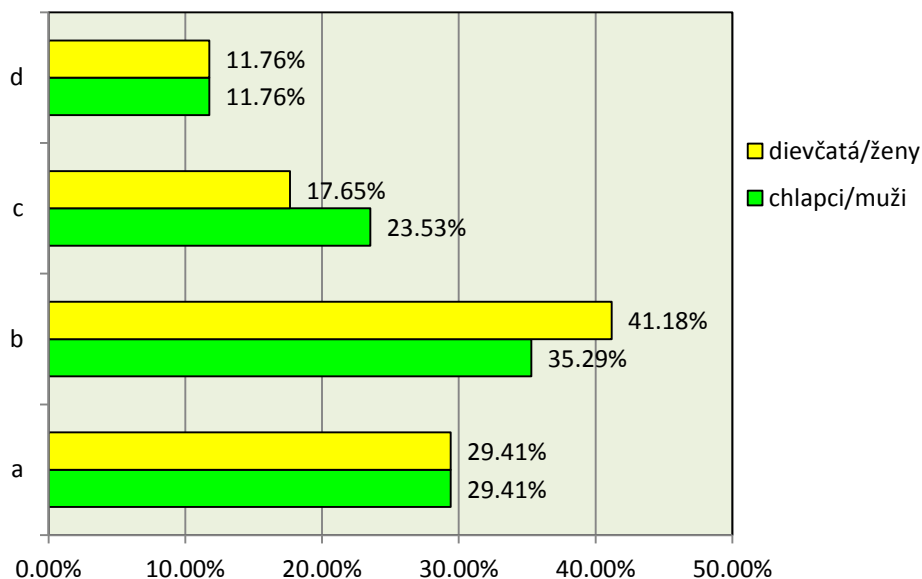
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	6	31,58%	2	16,67%	0	0,00%	2	100,00%	10	29,41%
b	7	36,84%	5	41,67%	1	100,00%	0	0,00%	13	38,24%
c	4	21,05%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%
d	2	10,53%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 15 a grafu č. 15 konštatujeme, že 13 respondentov (38,24%), z toho 6 chlapcov/mužov a 7 dievčat/žien, si rozumie iba s niektorými vychovávateľmi. 10 respondentov (29,41%), z toho 5 chlapcov/mužov a 5 dievčat/žien, si rozumie stále viac. 7 respondenti (20,59%), z toho 4 respondenti a 3 respondentky, si rozumejú s vychovávateľmi stále menej. 4 respondenti (11,76%), z toho 2 respondenti a 2 respondentky, si s vychovávateľmi vôbec nerozumejú.

Môžeme konštatovať, že 13 respondentov, čo predstavuje 38,24% prieskumového súboru, z toho 6 chlapcov/mužov (35,29%) a 7 dievčat/žien (41,18%), si rozumie iba s niektorými vychovávateľmi.

Graf 15: Miera porozumenia respondentov s vychovávateľmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

16. Myslí si, že výchova dokáže zmeniť správanie človeka k lepšiemu?

- a) áno
- b) nie
- c) čiastočne
- d) neviem
- e) iné Uved': .....

Tab. 16: Názor respondentov na vplyv výchovy formujúcej lepšie správanie človeka podľa školy/práce

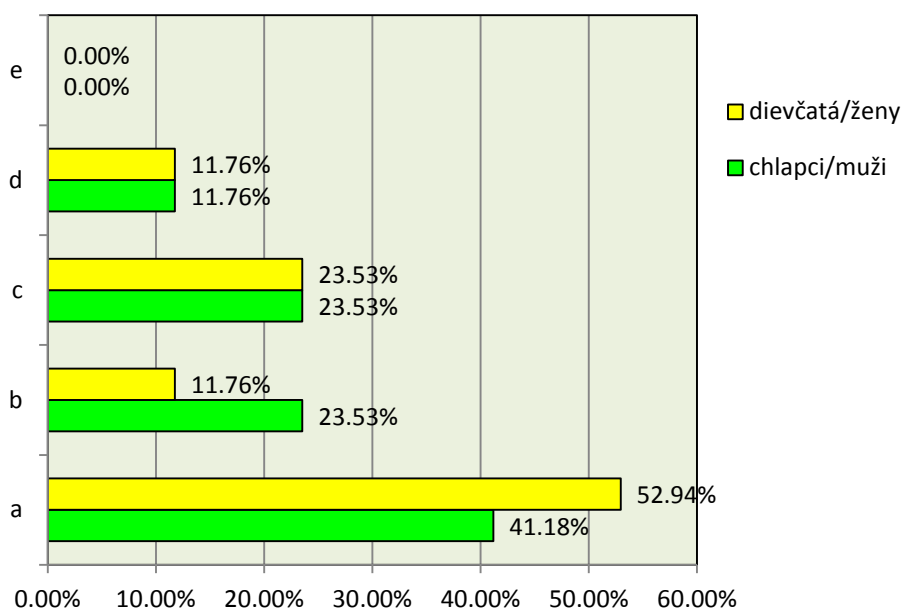
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	8	42,11%	5	41,67%	1	100,00%	2	100,00%	16	47,06%
b	4	21,05%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	6	17,65%
c	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	8	23,53%
d	2	10,53%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%
e	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 16 a grafu č. 16 konštatujeme, že 16 respondentov (47,06%), z toho 7 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien, si myslí, že výchova dokáže zmeniť správanie človeka k lepšiemu. 8 respondentov (23,53%), z toho 4 chlapci/mužov a 4 dievčatá/ženy, uviedlo, že výchova môže zmeniť

človeka k lepšiemu iba čiastočne. 6 respondentov (17,65%), z toho 4 respondenti a 2 respondentky, si nemyslia, že by výchova mohla ovplyvniť správanie sa človeka k lepšiemu. 4 respondenti (11,76%), z toho 2 respondenti a 2 respondentky, sa nevedeli vyjadriť. Možnosť e) si nezvolil žiadny respondent.

Graf 16: Názor respondentov na vplyv výchovy formujúcej lepšie správanie človeka podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Môžeme konštatovať, že 16 respondentov, čo predstavuje 47,06% prieskumového súboru, z toho 7 chlapcov/mužov (41,18%) a 9 dievčat/žien (52,94%), si myslí, že výchova dokáže zmeniť správanie človeka k lepšiemu.

17. Ktoré z nasledujúcich hodnôt sú podľa Teba dôležité pre kvalitu života?

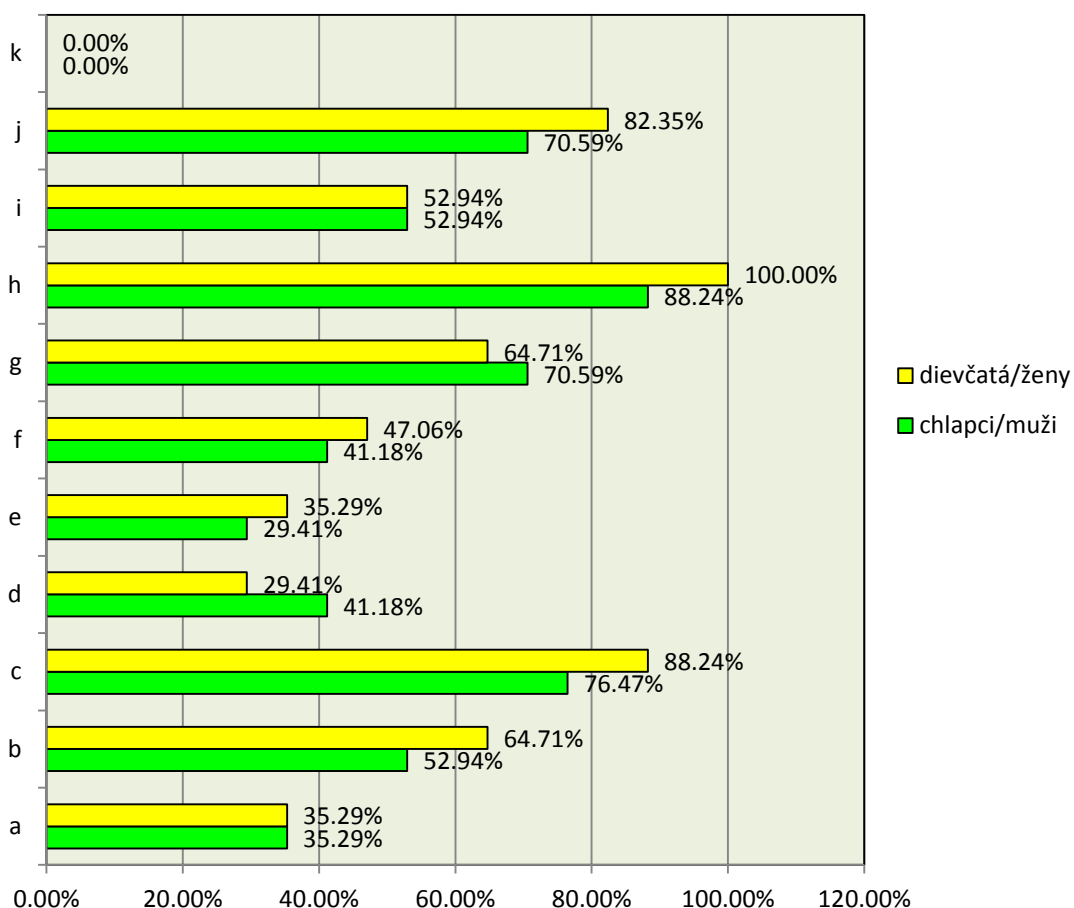
- a) mať dobrých kamarátov
- b) byť zdravý
- c) mať vlastnú rodinu
- d) pekne sa obliekať
- e) mať vieru
- f) byť vzdelaný
- g) mať veľa peňazí
- h) cítiť sa v bezpečí
- i) dobre vyzerieť
- j) mať zamestnanie, ktoré ma bude baviť
- k) iné Uvedť: .....

Tab. 17: Hodnoty dôležité pre kvalitu života vyjadrené respondentmi podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	5	26,32%	4	33,33%	1	100,00%	2	100,00%	12	35,29%
b	7	36,84%	10	83,33%	1	100,00%	2	100,00%	20	58,82%
c	14	73,68%	11	91,66%	1	100,00%	2	100,00%	28	82,35%
d	5	26,32%	7	58,33%	0	0,00%	0	0,00%	12	35,29%
e	5	26,32%	4	33,33%	1	100,00%	1	50,00%	11	32,35%
f	7	36,84%	6	50,00%	1	100,00%	1	50,00%	15	44,11%
g	11	57,89%	9	75,00%	1	100,00%	2	100,00%	23	67,65%
h	7	36,84%	6	50,00%	1	100,00%	2	100,00%	32	94,12%
i	3	15,79%	5	41,66%	0	0,00%	1	50,00%	18	52,94%
j	2	10,53%	8	66,66%	1	100,00%	2	100,00%	26	76,47%
k	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 17: Hodnoty dôležité pre kvalitu života vyjadrené respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 17 a grafu č. 17 konštatujeme

jeme, že pre 32 respondentov (94,12%), z toho 15 chlapcov/mužov a 17 dievčat/žien, je dôležité cítiť sa v bezpečí. 28 respondentov (82,35%), z toho 13 chlapcov/mužov a 15 dievčat/žien, uviedlo, že dôležité pre nich je mať vlastnú rodinu. 26 respondentov (76,47%), z toho 12 chlapcov/mužov a 14 dievčat/žien, túži po zamestnaní, ktoré by ich bavilo. 23 respondentov (67,65%), z toho 12 chlapcov/mužov a 11 dievčat/žien, považuje za dôležité mať veľa peňazí. Pre 20 respondentov (58,82%), z toho 9 chlapcov/mužov a 11 dievčat/žien, je dôležité byť zdravým. 18 respondentov (52,94%), z toho 9 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien, je dôležité dobre vyzerat'. 15 respondentov (44,11%), z toho 7 chlapcov/mužov a 8 dievčat/žien, si myslí, že pre kvalitu života je rozhodujúce byť vzdelaným. Rovnaký počet respondentov 12 (35,29%), si vybralo možnosti a) mať dobrých kamarátov, a takto sa rozhodlo 6 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, a d) pekne sa obliekať, 7 chlapcov/mužov a 5 dievčat/žien. Pre 11 respondentov (32,35%), z toho 5 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, je dôležité mať vieru. Možnosť k) si ne zvolil žiaden respondent.

Môžeme konštatovať, že pre 32 respondentov, čo predstavuje 94,12% prieskumového súboru, z toho 15 chlapcov/mužov (88,24%) a 17 dievčat/žien (100,00%), je dôležité pre kvalitu života cítiť sa v bezpečí.

18. Ako by si charakterizoval/a svoj vzťah k ostatným deťom v domove?

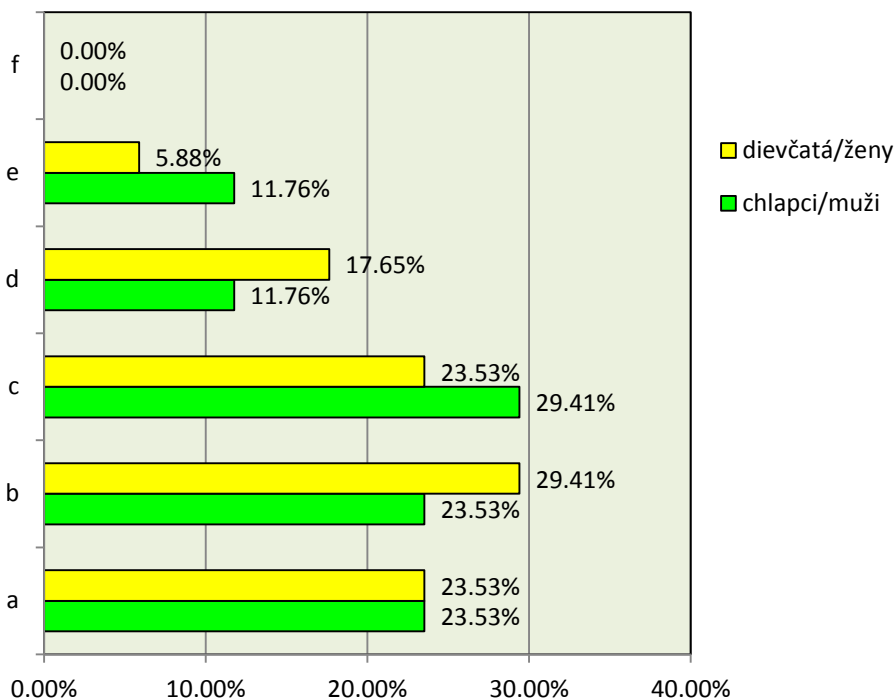
- a) výborný
- b) veľmi dobrý
- c) dobrý
- d) rozumieme si stále menej
- e) vôbec si nerozumieme
- f) iné Uvedť: .....

Tab. 18: Vzťah respondentov k ostatným deťom v domove podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	4	21,05%	2	16,67%	1	100,00%	1	50,00%	8	23,53%
b	6	31,58%	2	16,67%	0	0,00%	1	50,00%	9	26,47%
c	5	26,32%	4	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	9	26,47%
d	2	10,53%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	5	14,71%
e	2	10,53%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	3	8,82%
f	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 18: Vzťah respondentov k ostatným deťom v domove podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 18 a grafu č. 18 konštatujeme, že rovnaký počet respondentov 9 (26,47%) si zhodne zvolilo možnosti b) veľmi dobrý a c) dobrý. Rozdiel zaznamenávame v pohlaví, kým možnosť b) veľmi dobrý vzťah k ostatným deťom označili 4 chlapci/muži a 5 dievčat/žien, možnosť c) dobrý vzťah k ostatným deťom zvolilo 5 chlapcov/mužov a 4 dievčatá/ženy. V ostatných možnostiach sme už nezaznamenali rozdiel v pohlaví. 8 respondentov (23,53%), z toho 4 chlapci/muži a 4 dievčatá/ženy, charakterizovali svoj vzťah k ostatným deťom ako výborný. 5 respondentov (14,71%), z toho 2 respondenti a 3 respondentky, uviedlo, že si rozumie s ostatným deťmi stále menej. 3 respondenti, z toho 2 respondenti a 1 respondentka, sa vyjadrili, že si ostatnými deťmi v domove vôbec nerozumejú. Možnosť f) si nezvolil žiadny respondent.

Môžeme konštatovať, že rovnaký počet respondentov 9 (26,47%) si zhodne zvolilo možnosti b) veľmi dobrý a c) dobrý. Rozdiel zaznamenávame v odpovediach podľa pohlavia, kým možnosť b) veľmi dobrý vzťah k ostatným deťom označili 4 chlapci/muži (23,53%) a 5 dievčat/žien (29,41%), možnosť c) dobrý vzťah k ostatným deťom zvolilo 5 chlapcov/mužov (29,41%) a 4 dievčatá/ženy (23,53%).

19. Myslíš si, že máš v domove dostatočný priestor na vyjadrenie svojich pocitov a názorov?

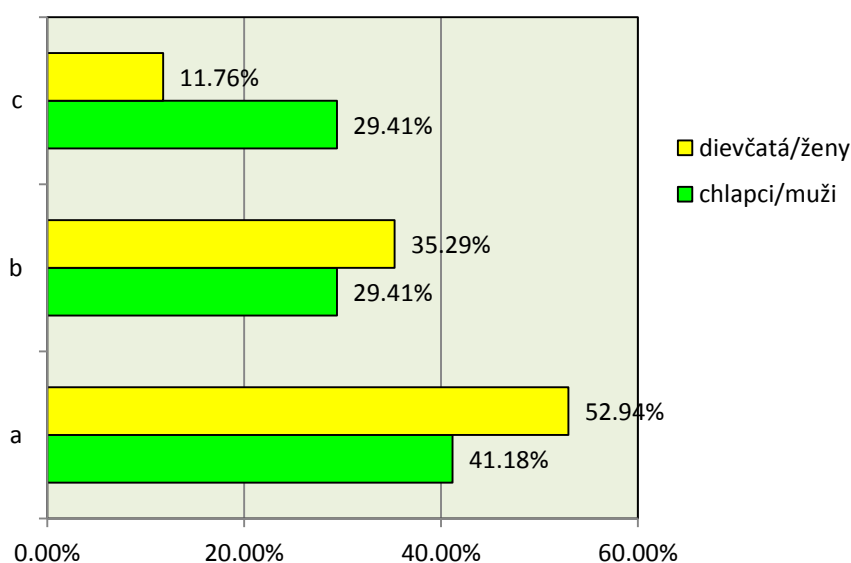
- a) áno
- b) čiastočne
- c) nie

Tab. 19: Možnosť respondentov vyjadriť svoje pocity a názory v domove podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	8	42,11%	5	41,67%	1	100,00%	2	100,00%	16	47,06%
b	7	36,84%	4	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	11	32,35%
c	4	21,05%	3	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	20,59%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 19: Možnosť respondentov vyjadriť svoje pocity a názory podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 19 a grafu č. 19 konštatujeme, že 16 respondentov (47,06%), z toho 7 chlapcov/mužov a 9 dievčat/žien, si myslí, že má v domove dostatočný priestor pre vyjadrenie svojich pocitov a názorov. 11 respondentov (32,35%), z toho 5 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, si zvolilo možnosť b) čiastočne. 7 respondentov (20,59%), z toho 5 respondenti a 2 respondentky, nemá dostatočný priestor pre vyjadrenie svojich názorov a pocitov.

Môžeme konštatovať, že 16 respondentov, čo predstavuje 47,06% prieskumového súboru, z toho 7 chlapcov/mužov (41,18%) a 9 dievčat/žien (52,94%), si myslí, že má v domove dostatočný priestor pre vyjadrenie svojich pocitov a názorov.

20. Ako často si iniciátorom (pôvodcom) konfliktov?

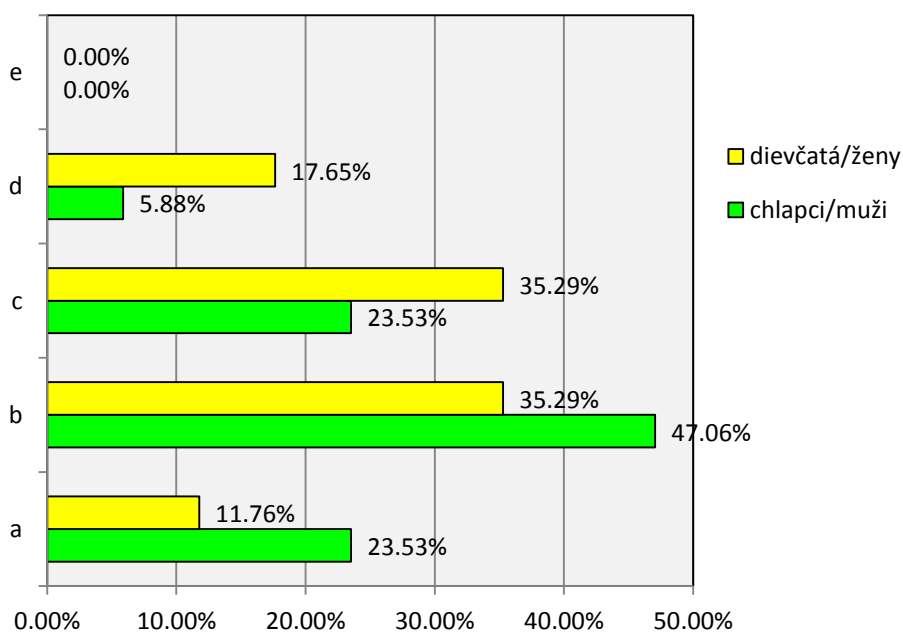
- a) vždy
- b) niekedy
- c) málokedy
- d) nikdy
- e) iné Uvedť: .....

Tab. 20: Frekvencia iniciovania konfliktov respondentmi podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	4	21,05%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	6	17,65%
b	9	47,37%	5	41,67%	0	0,00%	0	0,00%	14	41,18%
c	5	26,32%	3	25,00%	1	100,00%	1	50,00%	10	29,41%
d	1	5,26%	2	16,67%	0	0,00%	1	50,00%	4	11,76%
e	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 20: Frekvencia iniciovania konfliktov respondentmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 20 a grafu č. 20 konštatujeme, že 14 respondentov (41,18%), z toho 8 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, priznalo, že sú niekedy iniciátormi konfliktov. 10 respondentov (29,41%), z toho 4 chlapci/muži a 5 dievčat/žien, uviedlo, že sú málokedy pôvodcami konfliktov. 6 respondentov (17,65%), z toho 4 respondenti a 2 respondentky, sú pôvodcami konfliktov vždy. 4 respondenti (11,76%), z toho 3 respondenti a 1 respondentka, nebývajú iniciátormi konfliktov nikdy. Možnosť e) iné, si nezvolil žiadny respondent.

Môžeme konštatovať, že 14 respondentov, čo predstavuje 41,18% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 6 dievčat/žien (35,29%), uviedlo, že sú niekedy iniciátormi konfliktov.

21. Ako reaguješ, ak sa v domove medzi tebou a deťmi alebo vychovávateľmi vyskytne nejaký konflikt alebo problém?

- a) nechám to na nich, vyriešia to i bezo mňa
- b) aktívne sa snažím urobiť niečo, aby som prispel/a k jej vyriešeniu, ukončeniu
- c) radšej odídem von, tvárim sa, že sa ma to netýka
- d) iné Uved': .....

Tab. 21: Reakcia respondentov na výskyt konfliktu medzi ním a deťmi alebo vychovávateľmi podľa školy/práce

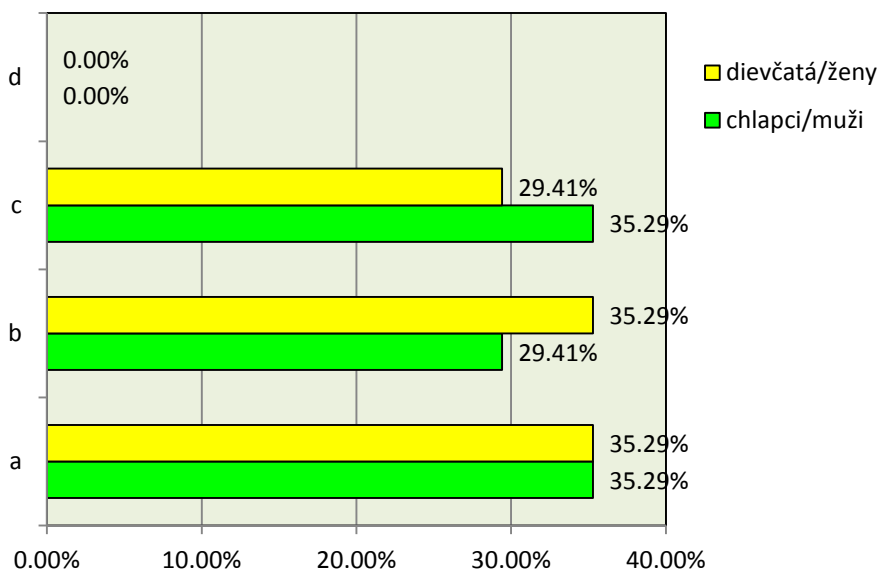
Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
a	7	36,84%	5	41,67%	0	0,00%	0	0,00%	12	35,29%
b	6	31,58%	3	25,00%	1	100,00%	1	50,00%	11	32,35%
c	6	31,58%	4	33,33%	0	0,00%	1	50,00%	11	32,35%
d	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 21 a grafu č. 21 konštatujeme, že 12 respondentov (35,29%), z toho 6 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, pri výskyte konfliktu prenecháva riešenie na druhých, pretože si myslí, že to vyriešia i bez jeho prítomnosti a názoru. Zhodu v počte zvolených možností zaznamenávame pri možnostiach b) aktívne sa snažím urobiť niečo, aby som prispel/a k jej vyriešeniu a c) radšej odídem von, tvárim sa, že sa ma to netýka. 11 respondentov (32,35%), však rozdielne reagovalo z pohľadu pohlaví. Kým odpoveď b) si zvolili 5 chlapci/muži a 6

dievčat/žien, možnosť c) si vybralo 6 chlapcov/mužov a 5 dievčat/žien.. Možnosť d) iné, si nezvolil žiadny respondent.

Graf 21: Reakcia respondentov na výskyt konfliktu medzi ním a deťmi alebo vychovávateľmi podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Môžeme konštatovať, že 12 respondentov, čo predstavuje 35,29%, z toho 6 chlapcov/mužov (35,29%) a 6 dievčat/žien (35,29%), pri výskyte konfliktu prenechávajú riešenie na druhých, pretože si myslí, že to vyriešia i bez jeho prítomnosti a názoru.

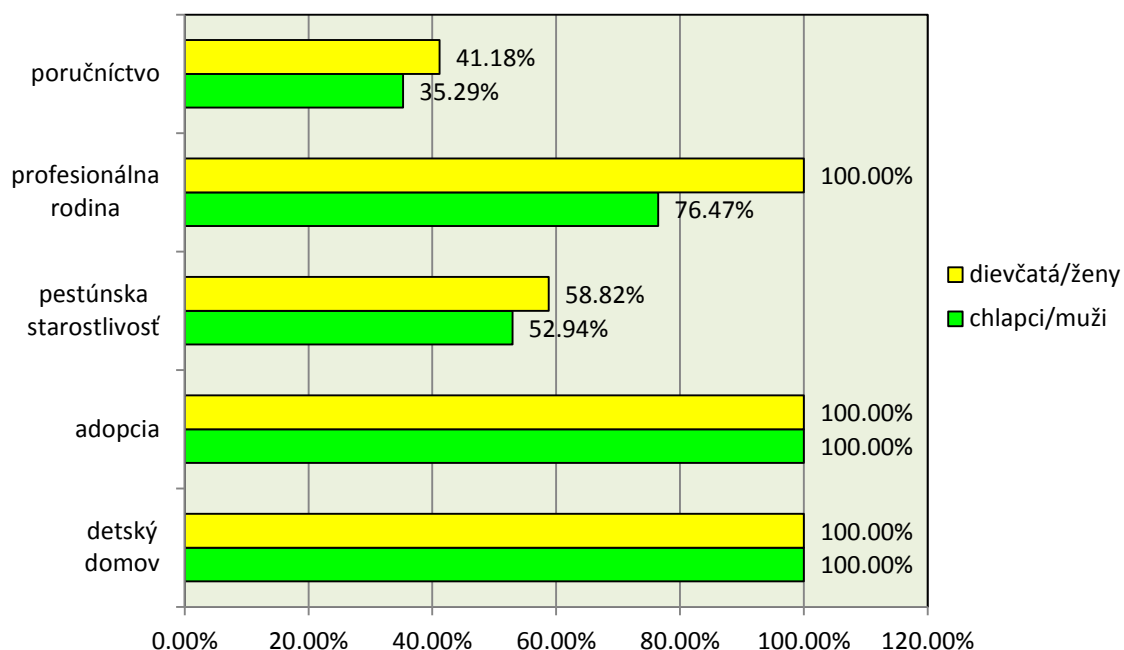
22. Aké formy náhradnej rodinnej starostlivosti poznáš? .....

Tab. 22: Poznatky respondentov o formách náhradnej rodinnej starostlivosti podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
detský domov	19	100,00%	12	100,00%	1	100,00%	2	100,00%	34	100,00%
adopcia	19	100,00%	12	100,00%	1	100,00%	2	100,00%	34	100,00%
pestúnska starostlivosť	7	36,82%	9	75,00%	1	100,00%	2	100,00%	19	55,88%
profesionálna rodina	15	78,94%	12	100,00%	1	100,00%	2	100,00%	30	88,24%
poručníctvo	3	15,79%	7	58,33%	1	100,00%	2	100,00%	13	38,24%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 22: Poznatky respondentov o formách náhradnej rodinnej starostlivosti podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 22 a grafu č. 22 konštatujeme, že zhodný počet respondentov 34 (100,00%), z toho 17 chlapcov/mužov a 17 dievčat/žien, odpovedalo v otvorenej otázke, že pozná možnosť umiestniť dieťa do detského domova alebo prostredníctvom adopcie. 30 respondentov (88,24%), z toho 13 chlapcov/mužov a 17 dievčat/žien, vie, o možnostiach žiť v profesionálnej rodine. 19 respondentov (55,98%), z toho 9 chlapcov/mužov a 10 dievčat/žien, pozná pestúnsku starostlivosť. 13 respondentov (38,24%), z toho 6 chlapcov/mužov a 7 dievčat/žien, vie, čo znamená poručníctvo.

Môžeme konštatovať, že zhodný počet respondentov 34, čo predstavuje 100,00% prieskumového súboru, z toho 17 chlapcov/mužov (100,00%) a 17 dievčat/žien (100,00%), odpovedalo v otvorenej otázke, že pozná možnosť náhradnej rodinnej starostlivosti formou detského domova alebo adopcie.

23. Ak by si sa mal/mala rozhodnúť a vybrať, či zostaneš v ústavnej starostlivosti internátneho typu alebo uprednostíš profesionálnu rodinu, osvojenie a pod., ktorá forma by ti najviac vyhovovala?

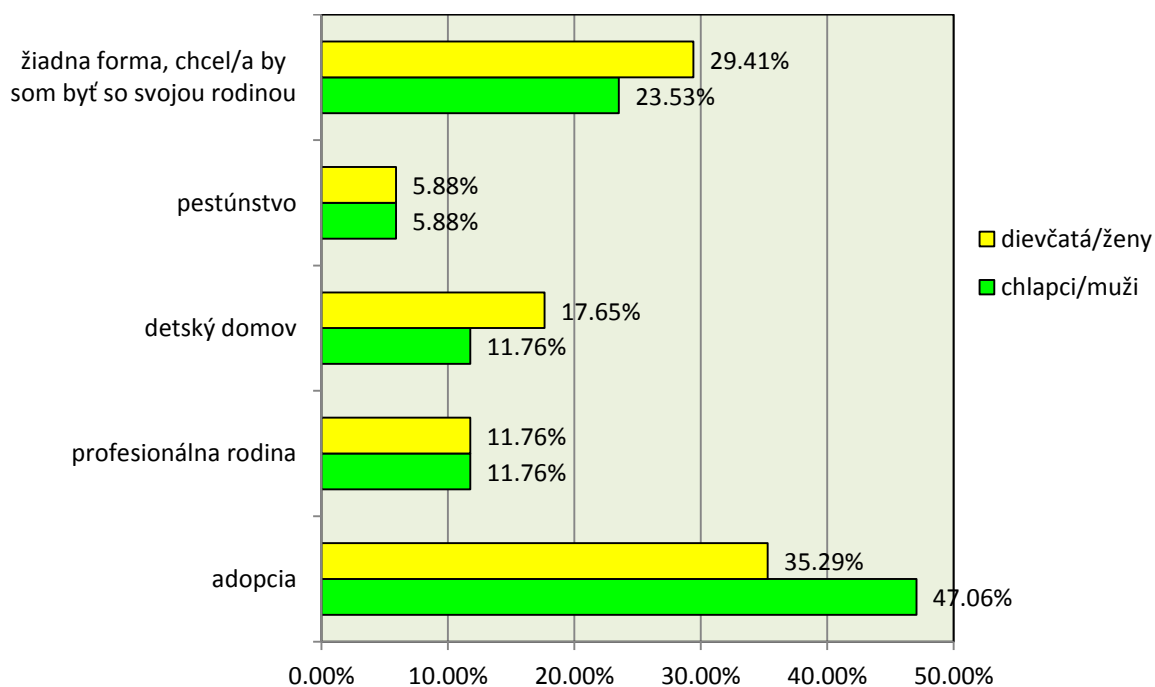
.....

Tab. 23: Výber respondentov z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti podľa školy/práce

Volené odpovede	základná škola		stredná škola		vysoká škola		zamestnaní		Spolu	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
adopcia	7	36,84%	5	41,67%	1	100,00%	1	50,00%	14	41,18%
profesionálna rodina	2	10,53%	2	16,67%	0	0,00%	0	0,00%	4	11,76%
detský domov	4	21,05%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	5	14,71%
pestúnstvo	1	5,26%	1	8,33%	0	0,00%	0	0,00%	2	5,88%
žiadna forma, chcel/a by som byť so svojou rodinou	5	26,32%	3	25,00%	0	0,00%	1	50,00%	9	26,47%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 23: Výber respondentov z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti podľa pohlavia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy a porovnávania výsledkov z tabuľky č. 23 a grafu č. 23 konštatujeme, že:

- 14 respondentov (41,18%), z toho 8 chlapcov/mužov a 6 dievčat/žien, odpovedalo v otvorenej otázke, že ak by malo možnosť vybrať si jednu z foriem, zvolilo by adopciu. K uvedenej odpovedi boli napísané aj dôvody ich

rozhodnutia, citujeme: „mať vlastnú rodinu a to neustále, niekam patriť a to nepretržite, nielen na víkendy a sviatky.“

- 9 respondentov (26,47%), z toho 4 chlapci/muži a 5 dievčat/žien, uviedlo, že žiadna forma by im nevyhovovala, pretože by chceli byť s vlastnou rodinou. Respondenti pri danej odpovedi napísali, citujeme: „mám vlastnú rodinu, mohol by som tam bývať, keby sa zmenila mama/otec; mám rodičov a aj súrodencov, ale ja som v domove, lebo rodičia to nezvládli, no dúfam, že sa k nim vrátim; mám svoju rodinu, mama sa síce o nás nestarala, ale otec je super, dúfam, že si ma vezme k jeho novej rodine; mám vlastnú rodinu, inú nechcem“.
- 5 respondentov (14,71%), z toho 2 chlapci/muži a 3 dievčatá/ženy, by si vybralo detský domov. Ako dôvody uviedli: „mám tu kamarátov, lebo som sám/sama; moji rodičia mi ubližovali, nechcem už byť s rodičmi, je mi lepšie s vychovávateľmi; cítim sa tu dobre, tety a ujovia sú na mňa veľmi dobrí“.
- 4 respondenti (11,76%), z toho 2 chlapci/muži a 2 dievčatá/ženy, si zvolilo profesionálnu rodinu, svoj výber odôvodnili: „kamarát je v profesionálnej rodine a má sa veľmi dobre; sú to rodičia, ale aj nie sú, ale správajú sa ako rodičia, no je tam viac súkromia ako v domove; zostávam sám sebou, nemusím meniť meno a aj tak mám rodičov“.
- 2 respondenti (5,88%), z toho 1 respondent a 1 respondentka, by si vybrali pestúnstvo. Ako dôvody uviedli, že „pestúni sa o deti lepšie starajú, lebo sú pestúni“.

Môžeme konštatovať, že 14 respondentov, čo predstavuje 41,18% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 6 dievčat/žien (35,29%), odpovedalo v otvorenej otázke, že ak by malo možnosť vybrať si jednu z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti, zvolilo by adopciu.

4.6 Zhodnotenie výsledkov prieskumu

V podkapitole zhodnotenie výsledkov prieskumu upriamujeme pozornosť na vyhodnotenie hypotéz, ktoré sme si stanovili v úvode prieskumu. Výsledky odpovedí prieskumnej vzorky respondentov, ktoré sme uviedli v tabuľkách a grafoch, sú smerodajné pre celkové vyhodnotenie prieskumu.

V **hypotéze č. 1** sme predpokladali, že pre väčšinu respondentov skúmaného súboru je podieľanie sa na domácich prácach prínosom pre budúcnosť. Na vyhodnotenie prvej hypotézy sme spracovali výsledky odpovedí respondentov na otázku č. 5, tabuľka č. 5 a graf č. 5; na otázku č. 6, tabuľka č. 6 a graf č. 6 a na otázku č. 7, tabuľka 7 a graf 7.

16 respondentov, čo predstavuje 47,06% prieskumového súboru, z toho 7 chlapcov/mužov (41,18%) a 9 dievčat/žien (52,94%) vníma začlenenie do skupiny podieľajúcej sa na domácich prácach pozitívne a myslí si, že táto skúsenosť je pre nich veľkým prínosom, pretože zručnosti, ktoré získajú, môžu uplatniť v každodennom živote. Podľa ďalších údajov: 10 respondentov (29,41%), z toho 6 dievčat/žien (35,29%) a 4 chlapci/muži (23,53%) sa venujú domácim prácam každý druhý deň a 2 respondentky (5,88%) každý deň. 9 respondentov (26,47%), z toho 5 chlapcov/mužov (29,41%) a 4 dievčatá/ženy (23,53%) najlepšie ovládajú varenie, 8 respondentov (23,53%), z toho 5 dievčat/žien (29,41%) 3 chlapci/muži (17,65%) ručné práce (pletie, háčkovanie a pod.) a 8 respondentov, z toho 5 chlapcov/mužov (29,41%) a 3 respondentky (17,65%) (23,53%) dozor nad mladšími deťmi.

Z uvedeného vyplýva, že **hypotéza č. 1 sa nepotvrdila**, pretože začlenenie do skupiny podieľajúcej sa na domácich prácach vníma pozitívne 16 respondentov, a to predstavuje 47,06% prieskumového súboru, čo znamená, že nie je uvedený prínos podporovaný väčšinou. Výnimku tvoria dievčatá/ženy, pretože až 52,94% vníma domáce práce ako dôležitý prínos pre prípravu na život, čo však prezentuje názor iba skupiny, časti prieskumového súboru, nie celku.

V **hypotéze č. 2** sme predpokladali, že väčšina respondentov skúmaného súboru nevie hospodáriť s finančnými prostriedkami (vreckovým). Na vyhodnotenie druhej hypotézy sme spracovali výsledky odpovedí respondentov na otázku č. 8, tabuľka č. 8 a graf č. 8 a na otázku č. 9, tabuľka č. 9 a graf č. 9.

17 respondentov, čo predstavuje 50,00% prieskumového súboru, z toho 7 chlapcov/mužov (41,18%) a 10 dievčat/žien (58,82%), uviedlo, že sa snaží šetriť a odložiť si čo najviac a 3 respondenti (8,82%), 1 respondent (5,88%) a 2 respondentky (11,76%), si dokonca celú sumu odložia. Zároveň nás zaujímalo, na čo respondenti najviac míňajú vreckové. Na prvom mieste sa umiestnili cigarety – 9 respondentov (26,47%), z toho 5 chlapcov/mužov (29,41%) a 4 dievčatá/ženy (23,53%), na druhom hračky – 7 respondentov (20,59%), z toho 3 respondenti (17,65%) a 4 dievčatá/ženy

(23,53%) a na treťom oblečenie – 6 respondentov (17,65%), z toho 2 respondenti (11,76%) a 4 dievčatá/ženy (23,53%).

Z uvedeného vyplýva, že **hypotéza č. 2 sa nám potvrdila**, pretože 20 respondentov, čo predstavuje 58,82% sa snaží šetriť, odložiť si čo najviac, prípadne si celú sumu odloží. Náš predpoklad vychádzal z toho, že v domove internátneho typu je hospodárenie s finančnými prostriedkami iné ako v rodine. Respondentov sa bezprostredne nedotýka vedenie domácnosti a náklady s tým spojené, i keď sú zapájaní, nie je možné tento stav porovnávať s klasickou rodinou. Je pozoruhodné, že deti majú zmysel pre hospodárenie.

V **hypotéze č. 3** sme predpokladali, že väčšina respondentov skúmaného súboru si chce v budúcnosti založiť rodinu. Na vyhodnotenie tretej hypotézy sme spracovali výsledky odpovedí respondentov na otázku č. 10, tabuľka č. 10 a graf č. 10, na otázku č. 11, tabuľka č. 11 a graf č. 11 a na otázku č. 12, tabuľka č. 12 a graf č. 12.

18 respondentov, čo predstavuje 52,94% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 10 dievčat/žien (58,82%), si chce v budúcnosti založiť rodinu. 27 respondentov (79,41%), z toho 13 chlapcov/mužov (76,47%) a 14 dievčat/žien (82,35%) chce, aby súčasťou ich rodiny bolo jedno a viac detí. 14 respondentov (41,18%), z toho 6 chlapcov/mužov (35,29%) a 8 dievčat/žien (47,06%), uviedlo, že najdôležitejšou pre dosiahnutie harmónie v manželstve je láska. 10 respondentov (29,41%), z toho 4 chlapci/muži (23,53%) a 6 dievčat/žien (35,29%) , si myslí, že najdôležitejšia je vzájomná pomoc partnerov.

Z uvedeného vyplýva, že **hypotéza č. 3 sa nám potvrdila**, pretože 18 respondentov, čo predstavuje 52,94% prieskumového súboru, z toho 8 chlapcov/mužov (47,06%) a 10 dievčat/žien (58,82%), si rozhodne chce v budúcnosti založiť rodinu.

V **hypotéze č. 4** sme predpokladali, že väčšina respondentov pozná profesionálnu rodinu ako jednu z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti. Na vyhodnotenie štvrtej hypotézy sme spracovali výsledky odpovedí respondentov na otázku č. 22, tabuľka č. 22 a graf č. 22 a na otázku č. 23, tabuľka č. 23 a graf č. 23.

30 respondentov, čo predstavuje 88,24% prieskumového súboru, z toho 13 chlapcov/mužov (76,47%) a 17 dievčat/žien (100,00%), vie o možnostiach žiť v profesionálnej rodine. Avšak iba 4 respondenti (11,76%), z toho 2 chlapci/muži (11,76%) a 2 dievčatá/ženy (11,76%), si zvolilo ako možnosť výberu jednej z foriem

náhradnej rodinnej starostlivosti, profesionálnu rodinu. Svoj výber odôvodnili: „kamarát je v profesionálnej rodine a má sa veľmi dobre; sú to rodičia, ale aj nie sú, ale správajú sa ako rodičia, no je tam viac súkromia ako v domove; zostávam sám sebou, nemusím meniť meno a aj tak mám rodičov“.

Z uvedeného vyplýva, že **hypotéza č. 4 sa nám potvrdila**, pretože až 30 respondentov, čo predstavuje 88,24% prieskumového súboru, z toho 13 chlapcov/mužov (76,47%) a 17 dievčat/žien (100,00%), vie o možnostiach žiť v profesionálnej rodine.

4.7 Návrhy na opatrenia

Na základe našich výsledkov z analýzy prieskumu a vyhodnotenia hypotéz prieskumu sme dospeli k viacerým záverom, podľa ktorých si dovoľujeme vysloviť nasledujúce odporúčania.

Cieľom našej práce a nášho prieskumu bolo predstaviť sociálnoprávnu ochranu detí v Slovenskej republike, socializačný proces a aktuálne sociálno-emocionálne výchovné problémy v detskom domove internátneho typu, formovanie osobnosti dieťaťa v detskom domove a transformačný proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti v domove internátneho typu. Zároveň sme sa zamerali na informovanosť respondentov v domove internátneho typu o iných formách náhradnej rodinnej starostlivosti.

Domovy internátneho typu sú prostredia, ktoré boli vytvorené na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia. To znamená, že slúžili a stále slúžia na ochranu detí. Výchovu a vzdelávanie i podľa zákona zabezpečujú kvalifikovaní vychovávatelia. I napriek historickému statusu, ktorý detský domov v našej spoločnosti má, zaznievajú hlasy, že na formovanie osobnosti dieťaťa táto forma nie je vhodná. Prieskum, ktorý sme uskutočnili v jednom z domovov internátneho typu v Trenčianskom kraji však ukázal, že už nemôžeme hovoriť o rovnakých znakoch detských domovov, ktoré boli v minulosti a dnes. Respondenti sú aktívne zapájaní do rôznych činností, ktoré ich majú pripraviť na život. Učia sa hospodáriť s finančnými prostriedkami, vykonávať domáce práce, starať sa o menších spolubývajúcich. To znamená, že istý transformačný proces

v danom prostredí prebieha. Faktom však zostáva, že ústavná starostlivosť nedokáže nahradiť rodinu. Respondenti sa v prieskume jasne vyjadrili, že radšej preferujú adopciu, prípadne návrat do vlastných rodín, ktoré majú. Nechcú žiť v takom veľkom spoločenstve, pretože v podvedomí je nestálosť tohto prostredia. Chcú mať rodinné korene a niekam patriť. Ten pocit neistoty sa prejavil aj v odpovediach, po čom túžia, čoho sa obávajú, kde dominoval, pocit bezpečia. Respondenti veľmi dobre chápu, čo je pre spolužitie v rodine dôležité a túžia si založiť vlastnú rodinu, avšak model fungovania klasickej rodiny môžu získať iba spolunažívaním v takomto prostredí. Možnosti podľa zákona je niekoľko, ale podľa stanovísk respondentov jednoznačne vyhráva túžba po tom, aby niekam patrili a to nie dočasne a do veľkého spoločenstva, ale rodiny. Jednou z možností, ako túto túžbu zrealizovať je forma profesionálnej rodiny.

V profesionálnej rodine, ako sme uviedli v teoretickej časti diplomovej práce, zabezpečujú starostlivosť o deti manželia, ktorí sú zamestnanci detského domova, alebo fyzická osoba, ktorá je zamestnancom detského domova. Manželia môžu zabezpečovať starostlivosť v profesionálnej rodine, ktorá je zriadená v samostatnom dome alebo byte, ktorý je vymedzenou časťou detského domova, len ak sú obaja zamestnanci detského domova. Mladý dospelý môže zotrvať po skončení ústavnej starostlivosti po dosiahnutí plnoletosti v profesionálnej rodine, ak o to požiada, a ak je to vhodné a účelné.

Model profesionálnej rodiny je veľmi vhodný, ale problém nastáva so záujmom o vykonávanie profesionálnych rodičov. Nie je jednoduché vstúpiť do tejto formy, pretože to ovplyvní život všetkých členov, ktorých rodičia majú záujem byť profesionálnymi rodičmi. Systém profesionálnych rodín je už nastavený niekoľko rokov, cieľom bolo, aby tradičné detské domovy zanikli, avšak situácia sa v danom smere nezmenila. Pravdepodobne by stálo za úvahu, viac propagovať túto formu starostlivosti, vytvoriť priestor pre záujemcov, skrátiť konania a proces, ktorý s tým súvisí, vytvoriť pružnejšiu legislatívu, prípadne zvýhodniť rodičov, ktorí sa rozhodnú pre akúkoľvek formu náhradnej rodinnej starostlivosti.

ZÁVER

V každej demokratickej spoločnosti existuje celý rad zákonných noriem zabezpečujúcich dodržiavanie ľudských práv a slobôd. Sociálnoprávna ochrana detí je v Slovenskej republike upravená legislatívne, vnútroštátnymi zákonmi a na základe medzinárodných dohovorov.

V diplomovej práci sme predstavili niekoľko foriem náhradnej rodinnej starostlivosti, ktoré sa aplikujú vtedy, keď dochádza k zlyhávaniu vo formovaní kvalitných rodinných vzťahov, funkčnosti rodín, prípadne neexistujúceho rodinného prostredia. Okrem tradičných foriem, ktoré poznáme ako detské domovy internátneho typu, sme poukázali aj na iné možnosti v náhradnej rodinnej starostlivosti o výchovu dieťaťa.

Ideálnym stavom každej spoločnosti by bolo, keby sa uvedené podoby simulátorov rodiny nemuseli v praxi využívať. Skutočnosť je však taká, že v našej spoločnosti existuje skupina detí opustených alebo zanedbaných, prípadne tých, ktorí stratili rodičov a nemajú nikoho, kto by sa o ne postaral. Vytvoriť adekvátny priestor pre ich výchovu je veľmi náročné, pretože rodinná bunka je jedinečná. Pozitívnym signálom našej spoločnosti však je, že sa na tento proces nezabúda a v danom smere sa podnikajú kroky, ktoré by mali skvalitniť výchovu klientov detských domovov. Nejde len o samotný transformačný proces domovov internátneho typu, ale o snahu prakticky zaviesť a rozšíriť inštitút profesionálnych rodičov. Ako ukázali výsledky nášho lokálneho prieskumu, deti túžia po vlastnej rodine, po pocite bezpečia, istoty, možnosti niekam patriť a vrátiť sa, možnosti útočiska.

Diplomovou prácou sme chceli poukázať na túžby klientov detských domov, ktoré sú v podstate nemenné niekoľko desaťročí a na fakt, že i náročná práca, ktorú vykonávajú kvalifikovaní vychovávatelia prináša zmeny v správaní sa a zodpovednosti detí. Avšak naďalej pretrváva túžba detí po svojej rodine a tzv. zakorenení a dosiahnutie tohto cieľa by malo byť prioritou každej spoločnosti.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ACB002 Sprievodca sociálneho pracovníka : I. rodina a deti / Anna Kasanová. Nitra : UKF, 2008. 449 s. ISBN 978-80-8094-277-9.

BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika (Vybrané problémy)*. Bratislava : FF UK, 1994. 80 s. ISBN 80-223-0817-X.

FISER, J, et al. *Základy rodinného života*. Bratislava : SPN, 1986. 96 s. ISBN 67-059-86.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha : Grada Publishing, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systematické a naratívni přístupy*. Praha : Grada, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha : Grada, 2007. 280 s. ISBN 80-247-1168-0.

HOSKOVCOVÁ, HORÁKOVÁ, S., RYNTOVÁ, SUCHOCHLEBOVÁ, L. *Výchova k psychické odolnosti dítěte*. Praha : Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2206-1.

HRONCOVA, J., HUDECOVÁ, A., MATULAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. 1. vyd. Banská Bystrica : 2000, 298 s. ISBN 80- 8055- 476- 5.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. ISBN 80-901424-7-8.

MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva sociálnej práce sv. Alžbety, n. o., Slovak Academic Press, 2008. 94 s. ISBN 978-80-89271-36-8.

MIKLOŠKO, J., ŽARNAY, Š. *Ohrozená rodina na Slovensku v kontexte príčin vyňatia detí z biologických rodín*. Bratislava : Fidat, 2007. 78 s. ISBN 987-80-969616-1-0.

MOŽNÝ, I. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. Brno : Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha : Grada Publishing, 2008. 240 s. ISBN 80-24725-94-9.

SHAPIRO, L. E. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha : Portál, 1998. 272 s. ISBN 80-7178-238-6.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.

ŠATÁNEK, J. *Komunikácia v rodine*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2004. 82 s. ISBN 80-8055-981-3.

ŠTÚR, I. *Ludské mláďa*. Psychologické a filozofické otázky vývinu. Bratislava : MAURO, 1995. 56 s. ISBN 80-967447-2-x.

VESELÁ, R. et al. *Rodina a rodinné právo v České republice (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. 288 s. ISBN 80-86432-93-9.

VEREŠOVÁ, M.–HUŠVÉTYOVÁ, J. 2005. Štýly rodinnej výchovy a rizikové správanie dievčat a chlapcov v období puberty. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 2005, roč. 40, č. 4, s. 17 – 29. ISSN 0555-5574.

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 265/1998 Z. z. o pestúnskej starostlivosti a o príspevkoch v pestúnskej starostlivosti

Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom

Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok

Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 720/2004 Z. z.

Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z..

Dohovor o právach dieťaťa (oznámenie č. 104/1991 Zb.).

Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov v znení neskorších predpisov.

<http://ddklobusice.wbl.sk/Historia.html>

<http://www.upsvar-ke.sk/PROFESIONALNA%20RODINA1.pdf>

<http://www.detske-domovy.sk/Default.aspx?StrID=54>

<http://issuu.com/usmevakodar/docs/mosty>

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Zoznam tabuliek

Tab. 1:	Zloženie prieskumnej vzorky respondentov podľa pohlavia a školy/ zamestnania	47
Tab. 2:	Interpretácia účasti prieskumnej vzorky respondentov z detského domova podľa pohlavia a školy/práce	48
Tab. 3:	Bývanie respondentov podľa školy/práce	49
Tab. 4:	Účasť respondentov na záujmovej činnosti organizovanej vychovávateľmi podľa školy/práce	50
Tab. 5:	Vnímanie respondentov ich začleňovanie do skupín podieľajúcich sa na domácich prácach podľa školy/práce	51
Tab. 6:	Frekvencia venovania sa domácim prácam vyjadrená respondentmi podľa školy/práce	52
Tab. 7:	Najlepšie ovládaná činnosť respondentmi podľa školy/práce	54
Tab. 8:	Zaobchádzanie respondentov s financiami (vreckovým) podľa školy/práce	56
Tab. 9:	Najčastejšie používanie vreckového na konkrétne produkty/akcie respondentmi podľa školy/práce	57
Tab. 10:	Vyjadrenie záujmu respondentov k založeniu si rodiny v budúcnosti podľa školy/práce	59
Tab. 11:	Predstavy respondentov o počte detí v ich budúcej rodine podľa školy/práce	60
Tab. 12:	Predstavy respondentov o najdôležitejších potrebách pre dosiahnutie harmónie v manželstve podľa školy/práce	61
Tab. 13:	Názory respondentov na dostatočnosť práce vychovávateľov vo vzťahu k nim podľa školy/práce	63
Tab. 14:	Miera pocitu lásky a porozumenia vyjadrená respondentmi podľa školy/práce	64
Tab. 15:	Miera porozumenia respondentov s vychovávateľmi podľa školy/práce	65
Tab. 16:	Názor respondentov na vplyv výchovy formujúcej lepšie správanie	86

človeka podľa školy/práce	66
Tab. 17: Hodnoty dôležité pre kvalitu života vyjadrené respondentmi podľa školy/práce	68
Tab. 18: Vzťah respondentov k ostatným deťom v domove podľa školy/práce	69
Tab. 19: Možnosť respondentov vyjadriť svoje pocity a názory v domove podľa školy/práce	71
Tab. 20: Frekvencia iniciovania konfliktov respondentmi podľa školy/práce	72
Tab. 21: Reakcia respondentov na výskyt konfliktu medzi ním a deťmi alebo vychovávateľmi podľa školy/práce	73
Tab. 22: Poznatky respondentov o formách náhradnej rodinnej starostlivosti podľa školy/práce	74
Tab. 23: Výber respondentov z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti podľa školy/práce	76

Zoznam grafov

Graf 1: Zloženie prieskumnej vzorky respondentov podľa pohlavia	47
Graf 2: Interpretácia účasti prieskumnej vzorky respondentov z detského domova podľa pohlavia	48
Graf 3: Bývanie respondentov podľa pohlavia	49
Graf 4: Účasť respondentov na záujmovej činnosti organizovanej vychovávateľmi podľa pohlavia	50
Graf 5: Vnímanie respondentov ich začleňovanie do skupín podieľajúcich sa na domácich prácach podľa pohlavia	52
Graf 6: Frekvencia venovania sa domácim prácam vyjadrená respondentmi podľa pohlavia	53
Graf 7: Najlepšie ovládaná činnosť respondentmi podľa pohlavia	55
Graf 8: Zaobchádzanie respondentov s financiami (vreckovým) podľa pohlavia	56
Graf 9: Najčastejšie používanie vreckového na konkrétne produkty/akcie respondentmi podľa pohlavia	58

Graf 10: Vyjadrenie záujmu respondentov k založeniu si rodiny v budúcnosti podľa pohlavia	59
Graf 11: Predstavy respondentov o počte detí v ich budúcej rodine podľa pohlavia	61
Graf 12: Predstavy respondentov o najdôležitejších potrebách pre dosiahnutie harmónie v manželstve podľa pohlavia	62
Graf 13: Názory respondentov na dostatočnosť práce vychovávateľov vo vzťahu k nim podľa pohlavia	63
Graf 14: Miera pocitu lásky a porozumenia vyjadrená respondentmi podľa pohlavia	64
Graf 15: Miera porozumenia respondentov s vychovávateľmi podľa pohlavia	66
Graf 16: Názor respondentov na vplyv výchovy formujúcej lepšie správanie človeka podľa pohlavia	67
Graf 17: Hodnoty dôležité pre kvalitu života vyjadrené respondentmi podľa pohlavia	68
Graf 18: Vzťah respondentov k ostatným deťom v domove podľa pohlavia	70
Graf 19: Možnosť respondentov vyjadriť svoje pocity a názory podľa pohlavia	71
Graf 20: Frekvencia iniciovania konfliktov respondentmi podľa pohlavia	72
Graf 21: Reakcia respondentov na výskyt konfliktu medzi ním a deťmi alebo vychovávateľmi podľa pohlavia	74
Graf 22: Poznatky respondentov o formách náhradnej rodinnej starostlivosti podľa pohlavia	75
Graf 23: Výber respondentov z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti podľa pohlavia	76

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A: dotazník pre deti

DOTAZNÍK

Volám sa Gabriela Remšíková, študujem na Univerzite Jána Ámosa Komenského v Prahe. Dotazník, ktorý Vám predkladám, je zameraný na náhradnú rodinnú starostlivosť v detských domovoch. Prieskumným cieľom je socializačný proces v detskom domove a jeho aktuálne sociálno-emocionálne formovanie osobnosti dieťaťa a transformačný proces v edukačnej a spoločensko-ekonomickej oblasti v domove internátneho typu.

Naším zámerom je spoznať Vaše názory, predstavy, prípadne námety k danej oblasti. Vaše odpovede budú použité na prieskumné účely a nebudú zneužitú vo Váš neprospech.

Dotazník je anonymný, preto Vás žiadam, aby ste ho vyplňovali pravdivo. Pri vyplňovaní dotazníka, prosím zakrúžkujte odpoveď, ktorá je najbližšie k Vaším názorom a skutočnosti. Môžete zakrúžkovať aj viac odpovedí v jednej otázke.

1. Pohlavie

- a) muž
- b) žena

2. Navštevujem:

- a) základnú školu
- b) strednú školu alebo odborné učilište
- c) vysokú školu
- d) iné Uvedť: .....

3. V detskom domove bývaš v izbe:

- a) sám/sama
- b) s jedným spolubývajúcim/s jednou spolubývajúcou
- c) s dvoma spolubývajúcimi
- d) iné Uvedť: .....

4. Zúčastňuješ sa aktívne záujmových činností organizovaných vychovávateľmi?

- a) áno, pravidelne
- b) niekedy
- c) nie

5. Ako vnímaš začlenenie do skupiny, ktorá sa podieľa na domácich prácach?

- a) je pre mňa veľkým prínosom a myslím si, že zručnosti, ktoré získam využijem v živote
- b) je to pre mňa práca navyše, ktorú nebudem v živote potrebovať
- c) niektoré činnosti ma bavia, ale niektoré v bežnom živote nevyužijem
- d) neviem posúdiť
- e) iné Uveď: .....

6. Ako často sa venuješ domácim prácam?

- a) každý deň
- b) každý druhý deň
- c) raz za týždeň
- d) iba keď mám službu
- e) cez víkend

7. Akú činnosť podľa Teba ovládaš najlepšie?

- a) upratovanie
- b) varenie
- c) žehlenie
- d) pranie
- e) ručné práce (pletanie, háčkovanie a pod.)
- f) dozor nad mladšími deťmi
- g) iné Uveď: .....

8. Ako zaobchádzaš s financiami (s vreckovým)?

- a) celú čiastku hneď miniem
- b) snažím sa šetriť a odložiť si čo najviac
- c) celú sumu si odložím
- d) iné Uveď: .....

9. Na čo najčastejšie míňaš vreckové?

- a) na zábavu
- b) na knihy, časopisy

- c) na pomôcky do školy
- d) na cigarety
- e) na oblečenie
- f) na kultúrne predstavenia (kino, divadlo, muzikál a pod.)
- g) na hračky
- h) na jedlo
- i) iné Uved': .....

10. Chceš si v budúcnosti založiť vlastnú rodinu?

- a) áno
- b) nie
- c) neviem, ešte som nad tým nepremýšľal/a

11. Koľko by si chcel/a mať detí?

- a) jedno
- b) dve
- c) tri a viac
- d) nechcem mať deti
- e) iné Uved': .....

12. Čo je podľa Teba najdôležitejšie k dosiahnutiu harmónie (pokoja a šťastia) v manželstve?

- a) vzájomná pomoc
- b) dostatok peňazí
- c) vernosť
- d) láska
- e) iné Uved': .....

13. Myslíš si, že sa Vám vychovávatelia venujú dostatočne?

- a) áno
- b) mohli by sa venovať viac
- c) venujú sa, ale iba iným, nie mne
- d) nevenujú sa vôbec
- e) neviem
- f) iné Uved': .....

14. Cítiš dostatok lásky a porozumenia?

- a) áno
- b) nie
- c) neviem

15. Ako si rozumieš s vychovávateľmi?

- a) rozumiem si s nimi stále viac
- b) rozumiem si iba s niektorými
- c) rozumiem si s nimi stále menej
- d) vôbec si s nimi nerozumiem

16. Myslíš si, že výchova dokáže zmeniť správanie človeka k lepšiemu?

- a) áno
- b) nie
- c) čiastočne
- d) neviem
- e) iné Uved': .....

17. Ktoré z nasledujúcich hodnôt sú podľa Teba dôležité pre kvalitu života?

- a) mať dobrých kamarátov
- b) byť zdravý
- c) mať vlastnú rodinu
- d) pekne sa obliekať
- e) mať vieru
- f) byť vzdelaný
- g) mať veľa peňazí
- h) cítiť sa v bezpečí
- i) dobre vyzeráť
- j) mať zamestnanie, ktoré ma bude baviť
- k) iné Uved': .....

18. Ako by si charakterizoval/a svoj vzťah k ostatným deťom v domove?

- a) výborný
- b) veľmi dobrý
- c) dobrý
- d) rozumieme si stále menej
- e) vôbec si nerozumieme
- f) iné Uved': .....

19. Myslíš si, že máš v domove dostatočný priestor na vyjadrenie svojich pocitov a názorov?

- a) áno
- b) čiastočne
- c) nie

20. Ako často si iniciátorom (pôvodcom) konfliktov?

- a) vždy
- b) niekedy
- c) málokedy
- d) nikdy
- e) iné Uved': .....

21. Ako reaguješ, ak sa v domove medzi tebou a deťmi alebo vychovávateľmi vyskytne nejaký konflikt alebo problém?

- a) nechám to na nich, vyriešia to i bezo mňa
- b) aktívne sa snažím urobiť niečo, aby som prispel/a k jej vyriešeniu, ukončeniu
- c) radšej odídem von, tvárim sa, že sa ma to netýka
- d) iné Uved': .....

22. Aké formy náhradnej rodinnej starostlivosti poznáš?

.....
.....
.....

23. Ak by si sa mal/mala rozhodnúť a vybrať, či zostaneš v ústavnej starostlivosti internátneho typu alebo uprednostníš profesionálnu rodinu, osvojenie a pod., ktorá forma by ti najviac vyhovovala?

.....
.....
.....
.....
.....

Ďakujem za spoluprácu

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Bc. Gabriela Remšíková

Odbor: 7506T002-špeciálna pedagogika oborová

Forma štúdia: Kombinované štúdium

Názov práce: The socialization process in the foster homes

Rok: 2012

Počet strán: 89

Celkový počet strán príloh: 5

Počet titulov použitej literatúry a prameňov: 35

Vedúci diplomovej práce: PhDr. Edita Ondrišková